

Öppna jämförelser

Förskola 2022

Förskolans kompensatoriska roll

Öppna jämförelser

Förskola 2022

Förskolans kompensatoriska roll

Upplysningar om innehållet:

Jonas Finnman, jonas.finnman@skr.se

Anna Tornberg, anna.tornberg@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2022

ISBN: 978-91-8047-095-7

Text: Anna Tornberg, Daniel Berr och Jonas Finnman

Foto: SKR:s bildarkiv, Maskot Bildbyrå AB, Scandinav Bildbyrå, Therese Winberg,
Victoria Henriksson, Helén Karlsson, Rebecca Wallin

Produktion: Advant

Förord

Förskolan är en av våra största och viktigaste offentliga verksamheter, men får inte alltid den uppmärksamhet den förtjänar. SKR vill förändra detta. En del av detta arbete är utvecklingen av *Öppna jämförelser – Förskola*, som nu publiceras för andra gången. Rapporten vänder sig till dig som är förtroendevald eller tjänsteperson med ansvar för förskolan.

I årets *Öppna jämförelser – Förskola* står förskolans kompensatoriska roll i fokus. För barn från mindre gynnsamma förhållanden är det särskilt viktigt att gå i en förskola av hög kvalitet. I *Öppna jämförelser – Förskola* presenterar vi bland annat statistik om den socioekonomiska bakgrunden hos barn som inte går i förskolan och statistik om hur likvärdig personaltätheten och tillgången till förskollärare är i de kommunala förskolorna. Resultaten visar att det finns en hel del arbete att göra innan vi kan säga att förskolan är likvärdig för alla barn.

SKR och Statisticon har tagit fram 290 kommunspecifika rapporter för att ge samtliga kommuner nya verktyg och analysunderlag i sitt kvalitetsarbete. I databasen Kolada finns ytterligare statistik och möjlighet att jämföra olika kommuner.

Jag vill rikta ett särskilt tack till de kommuner som på olika sätt bidragit i arbetet med *Öppna jämförelser – Förskola*. Linköping, Hudiksvall och Stenungsund har bidragit med kommunexempel och hela 256 kommuner har svarat på huvudmanenkäten. Många personer har på olika sätt varit en del av SKR:s utvecklingsarbete, inte minst Rickard Andersson på Malmö stads förskoleförvaltning som har bidragit med värdefull statistisk expertis. Ett särskilt tack också till alla förskollärare som har tagit sig tid att svara på frågor om kvaliteten på sina förskolor.

Stockholm i november 2022

Palle Lundberg

Vd

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

- 6 **Sammanfattning**

- 8 **Kapitel 1. Inledning och bakgrund**
- 8 Den andra öppna jämförelsen på förskoleområdet
- 8 Tema: Förskolans kompensatoriska roll
- 9 Likvärdighet och tillgång till förskola
- 11 Innehåll i årets Öppna jämförelser - Förskola
- 12 Mer detaljerad statistik för samtliga kommuner

- 13 **Kapitel 2. Statistik om barn och personal i förskolan**
- 14 Inskrivna och oinskrivna barn i förskoleålder
- 14 Allmän förskola och utveckling av inskrivna barn över tid
- 15 Ny statistik: Socioekonomiska skillnader mellan oinskrivna och inskrivna barn som i förskolan

- 23 Förskolans personal - nyckel till god kvalitet
- 23 Tillgång till personal
- 25 Personalens utbildning och tillgången till legitimerade förskollärare
- 34 Fördelning av personal i relation till socioekonomi i kommunala förskolor

43 Kapitel 3. Enkäter: Huvudmännens och professionens bedömningar av kvalitet och likvärdighet

43 Huvudmannaenkät: Systematiskt kvalitetsarbete, resursfördelning och arbete med framgångsfaktorer

45 Frågor om kommunernas systematiska kvalitetsarbete

52 Frågor om socioekonomisk resursfördelning

62 Frågor om arbetet med framgångsfaktorer

64 Förskollärarenkät: Framgångsfaktorer för verksamhetsutveckling

64 Bakgrund

65 God representativitet i deltagandet

67 Förskollärares bedömningar av kvalitet utifrån enkätfrågorna

74 Kapitel 4. Avslutning

74 Likvärdig och kompensatorisk förskola? Reflektioner och slutsatser

74 Likvärdig tillgång

75 Likvärdig kvalitet - bemanning

75 Kompenserande för barns olika förutsättningar

76 Fortsatt arbete med kvalitet och likvärdighet i förskolan

Sammanfattning

Öppna jämförelser – Förskola syftar till att ge kommunerna verktyg och analysunderlag i det lokala arbetet med att följa upp och utveckla förskolans kvalitet, måluppfyllelse och likvärdighet. Förutom ett urval av nyckeltal från den officiella statistiken om förskolan presenteras tidigare opublicerad statistik och resultat av enkätundersökningar.

SKR och Statisticon har tagit fram 290 kommunrapporter med kommunens egna resultat från de olika delarna i *Öppna jämförelser – Förskola*. Mer detaljerad statistik och möjligheter att jämföra olika kommuners statistik finns även i verktyget *Jämföraren* i databasen *Kolada*.

Temat för årets huvudrapport är *Förskolans kompensatoriska roll*. Nytt för i år är statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan. I huvudrapporten jämförs inskrivna och oinskrivna barn i åldern tre till fem år utifrån några socioekonomiska bakgrundsvariabler. Statistiken visar att barn som inte är inskrivna i förskolan har mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund än de som är inskrivna. De oinskrivna barnen är i högre grad nyinvandrade, deras föräldrar har lägre inkomst och utbildningsnivå, och en högre andel av föräldrarna har ekonomiskt bistånd.

} Temat för årets huvudrapport är Förskolans kompensatoriska roll.

För andra gången har SKR låtit SCB ta fram statistik över hur personaltätheten och tillgången till förskollärare förhåller sig till de kommunala förskolornas socioekonomiska struktur. Liksom i *Öppna jämförelser – Förskola 2020* är det svaga eller obefintliga samband mellan personalresurser och socioekonomi. Personal- tätheten är något högre i de förskolor där barnen har socioekono- miskt mindre gynnsam bakgrund. För förskollärartätheten saknas samband med socioekonomi; det som är utmärkande för statistiken är i stället att tillgången till förskollärare varierar så mycket mellan förskolorna, oavsett barnens socioekonomiska bakgrund.

I rapporten presenteras också resultat för två enkäter. SKR:s huvudmannanenkät har besvarats av 256 kommuner, en svars- frekvens på 88 procent. Frågorna rör kommunens systematiska kvalitetsarbete, socioekonomisk resursfördelning samt arbete ut- ifrån framgångsfaktorer för verksamhetsutveckling. Svaren visar bland annat att nio av tio kommuner använder kvalitetsdialoger för att undersöka förskolors kvalitet och måluppfyllelse, att mer än två tredjedelar av kommunerna upplever behov av att förbättra sitt analysarbete samt att mer än hälften av kommunerna har en socioekonomisk resursfördelningsmodell.

Sammanlagt har enkäten besvarats av en tredjedel av alla kommunalt anställda förskollärare i Sverige.

SKR:s förskollärarenkät är unik i sitt slag. I år har den för första gången erbjudits brett och 145 kommuner har valt att delta. Sammanlagt har enkäten besvarats av en tredjedel av alla kommunalt anställda förskollärare i Sverige. Frågorna utgår från framgångs- faktorer för verksamhetsutveckling. Förskollärarna bedömer att inom miljöerna, arbetet med att följa upp läroplanens mål, samt användningen av resultat från dokumentation fungerar bäst. Det finns däremot i lägre grad möjlighet till kollegialt lärande på inplanerad tid och rollfördelningen mellan förskollärare och övrig personal upplevs inte så tydlig.

Inledning och bakgrund

Den andra öppna jämförelsen på förskoleområdet

Syftet med Öppna jämförelser – Förskola 2022 är att ge kommunerna verktyg och analysunderlag i det lokala arbetet med att följa upp och utveckla förskolans kvalitet, måluppfyllelse och likvärdighet.

I denna rapport presenteras dels ett urval av den officiella förskolestatistiken med relevans för kommunen som huvudman, dels tidigare opublicerad statistik. SKR har dessutom genomfört två enkäter för att få mer kunskap om förskolans kvalitet. I särskilda kommunrapporter finns analysunderlag för varje kommun.

I särskilda kommunrapporter finns analysunderlag för varje kommun.

Tema: Förskolans kompensatoriska roll

Temat för 2022 års rapport är *Förskolans kompensatoriska roll*. Det är en fortsättning på, och vidareutveckling av temat för föregående rapport, *Öppna jämförelser – Förskola 2020: Likvärdig förskola*.

Sverige har en förhållandevis hög inskrivningsgrad i förskolan oavsett barns socioekonomiska bakgrund.

Det finns tydliga samhällsekonomiska vinster av att investera i förskolan, särskilt när investeringar riktas mot de grupper som bäst behöver den.¹ Flera studier visar att förskolan har en kompensatorisk effekt för barn med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund – förutsatt att kvaliteten är tillräckligt hög.²

Den allmänna och avgiftsfria förskolan samt maxtaxan gör att Sverige har en förhållandevis hög inskrivningsgrad i förskolan oavsett barns socioekonomiska bakgrund. Trots detta är det ett något lägre deltagande bland barn med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. Det gäller inte bara inskrivningsgrad. Många kommuner signalerar att barn med stort behov av att delta i förskolan ofta har en lägre närvaro, även om de har en plats i förskolan.³ Under pandemiåren förstärktes detta, då framför allt barn i socioekonomiskt mindre gynnsamma områden i högre grad stannade hemma från förskolan.⁴

Likvärdighet och tillgång till förskola

Likvärdighet brukar i enlighet med skollagen delas upp i tre grundläggande aspekter; *lika tillgång* till utbildning, *lika kvalitet* på utbildningen och att utbildningen ska vara *kompensterande* för barns olika förutsättningar. Medan 2020 års öppna jämförelser främst fokuserade på de två senare, vidgas perspektivet på likvärdighet denna gång även till likvärdig tillgång till förskola.

Detta har bland annat sin bakgrund i att kommunerna har fått ett nytt uppdrag enligt skollagen att öka deltagandet i förskolan (se faktaruta på nästa sida). Det är en viktig uppgift, eftersom mycket tyder på att barn som inte går i förskolan högre grad har behov av ta del av förskolan och dess kompensatoriska roll.

Not. 1 <http://www.heckmanequation.org>.

Not. 2 [En likvärdig förskola för alla barn: Innebörder och indikatorer.](#) Vetenskapsrådet, 2015.

Not. 3 [Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska \(SOU2020:67\).](#)

Not. 4 [Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan \(skolverket.se\).](#)

Samtidigt riskerar utbyggnaden att försämra utbildningens kvalitet om inte förskolans personal- och kompetensförsörjning håller jämna steg. Det handlar om att utbilda, rekrytera och behålla förskollärare och barnskötare, i synnerhet där andelen utbildad personal är låg. Det handlar också om arbetet såväl nationellt som lokalt för en mer likvärdig bemanning.

Det handlar om att utbilda, rekrytera och behålla förskollärare och barnskötare.

Utökad deltagande i förskolan

Lagändringarna tillämpas på utbildning från 1 juli 2023 och innehåller två huvudsakliga delar:

1. Uppsökande verksamhet (se lagtext i 8 kap. 12 a § skollagen)
 - Varje hemkommun ska ta kontakt med vårdnadshavare till folkbokförda barn som inte är inskrivna i förskola, inför hösten det år barnet fyller tre år, och varje höst till barnet fyller sex år om barnet fortfarande inte har en plats i förskola.
 - Kommunerna ska upplysa om förskolans syfte och barnens rätt till förskola.
2. Särskilt erbjudande om plats för bättre språkutveckling i svenska (se lagtext i 8 kap. 14 a-c § skollagen)
 - Kommunerna ska erbjuda förskola till barn som är födda utomlands och har bott i Sverige i högst fem år, eller har vårdnadshavare som är födda utomlands och har bott i Sverige i högst fem år.
 - Dessa barn ska få en reserverad förskoleplats från hösten de fyller tre år, även om vårdnadshavarna inte har ansökt om det.
 - Kommunerna ska sträva efter att ge ett sådant erbjudande även till andra barn som har behov av en förskoleplats för en bättre språkutveckling i svenska.

Nytt för årets Öppna jämförelser – Förskola är att SKR har låtit SCB ta fram statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan.

Innehåll i årets Öppna jämförelser – Förskola

Urval av officiell statistik: SKR redovisar resultat för ett urval av nyckeltal från den officiella statistiken om förskolan, som bedömts vara särskilt intressanta för kommunerna.

Ny statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan: Nytt för årets Öppna jämförelser – Förskola är att SKR har låtit SCB ta fram statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan. Här jämförs inskrivna och oinskrivna barn utifrån några socioekonomiska bakgrundsvariabler. Särskilt intressant är åldersgruppen tre till fem år, som är målgrupp för den nya lagstiftningen om ökat deltagande.

Statistik om kommunala förskolors fördelning av personalresurser: Precis som i 2020 års öppna jämförelser har SKR låtit SCB ta fram statistik på hur personaltätheten och tillgången till förskollärare förhåller sig till de kommunala förskolornas socioekonomiska struktur. Detta är en del av det underlag som kommuner kan använda i sitt arbete för en likvärdig bemanning, en av de strukturella förutsättningarna för likvärdighet.

Professionens och de kommunala huvudmännens bedömningar av kvalitet: SKR har genomfört två enkätstudier – en riktad till kommunen som huvudman samt en riktad till legitimerade förskollärare med kommunal anställning.

Huvudmannaenkäten har besvarats av 256 kommuner och ger en unik inblick i kommunernas arbete för kvalitet och likvärdighet i förskolan. 145 kommuner har valt att delta i förskollärarenkäten. Sammanlagt har en tredjedel av alla kommunalt anställda förskollärare i Sverige bidragit med sina bedömningar.

Mer detaljerad statistik för samtliga kommuner

Detaljerad statistik som hör till Öppna jämförelser – Förskola finns i verktyget [Jämföraren](#) i databasen Kolada. Där kan du hitta din kommuns statistik, jämföra med andra kommuner och se utveckling över tid.

SKR och Statisticon har tagit fram 290 [kommunrapporter](#) med färdiga presentationer och analysunderlag för varje kommun. I dessa kommunrapporter finns statistik om fördelning av personal i relation till socioekonomi samt om barn som inte är inskrivna i förskolan. Där finns också resultat från förskolläraryr- och huvudmannenkäterna för de kommuner som deltagit.

Detaljerad statistik som hör till Öppna jämförelser – Förskola finns i verktyget Jämföraren i databasen Kolada.

Statistik om barn och personal i förskolan

I detta kapitel presenteras för första gången ny statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan och deras socioekonomiska bakgrund i jämförelse med de inskrivna barnen. Liksom i föregående rapport visar SKR även statistik om personaltäthet och tillgång till förskollärare i relation till socioekonomi på kommunala förskolor.

I kapitlet redovisas även resultat för ett urval av nyckeltal från den officiella statistiken om förskolan. All statistik i detta kapitel är från hösten 2021 om inte annat anges. Statistikällor är SCB och Skolverket.

För första gången presenteras ny statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan och deras socioekonomiska bakgrund.

Läs mer

Mer detaljerad statistik som hör till Öppna jämförelser – Förskola 2022 finns i verktyget Jämföraren i databasen Kolada och i SKR:s kommunrapporter.

[Hitta din kommuns resultat i Kolada.](#)

[Hitta din kommunrapport hos Statisticon.](#)

Inskrivna och oinskrivna barn i förskoleålder

Allmän förskola och utveckling av inskrivna barn över tid

Efterfrågan på förskoleplatser har ökat nästan konstant under de senaste decennierna, bland annat på grund av politiska reformer som har gett fler barn möjlighet att gå i förskola. En av de viktigaste reformerna var den allmänna förskolan som från år 2003 gav alla fyra- och femåringar rätt till avgiftsfri förskola minst 525 timmar per år. Den allmänna förskolan utökades 2010 till att omfatta även treåringar. Ytterligare ett steg mot att utöka deltagandet tas i och med den nya lagstiftningen som beskrevs i avsnittet *Likvärdighet och tillgång till förskola* på sidan nio.

Hösten 2021 var 513 000 barn mellan ett och fem år inskrivna i förskolan.

Denna successiva utbyggnad tycks ha stannat av något de senaste åren. Antalet inskrivna barn minskade både 2020 och 2021, framför allt till följd av att barnkullarna har varit mindre. Hösten 2021 var 513 000 barn mellan ett och fem år inskrivna i förskolan, varav 405 000 i kommunala förskolor.

Inskrivningsgraden (andelen barn i befolkningen som är inskrivna i förskolan) har legat mer eller mindre konstant de senaste åren. 86 procent av alla ett- till femåringar går i förskolan. Därutöver går 1,3 procent i pedagogisk omsorg. Det motsvarar mindre än 8 000 barn mellan ett och fem år. Drygt 3 000 av dessa barn går i kommunalt driven pedagogisk omsorg.

Att den totala andelen barn i förskola inte är ännu högre beror på att bara hälften av ettåringarna är inskrivna, vilket bland annat hör samman med när på året de är födda och när föräldraledighet tas ut. Redan från två års ålder deltar över 90 procent av barnen i förskolan. Av den åldersgrupp (tre till fem år) som har rätt till allmän förskola är ungefär 95 procent inskrivna i förskolan.

Andelen inskrivna varierar mellan kommuner. I en tiondel av kommunerna (29 kommuner) är minst 90 procent av ett- till femåringarna inskrivna medan det i 20 kommuner är färre än 80 procent inskrivna.

Ny statistik: Socioekonomiska skillnader mellan oinskrivna och inskrivna barn i förskolan

Mot bakgrund av den nya lagstiftningen om ökat deltagande (se sidan 12) har SKR undersökt om barn som inte går i förskolan utmärker sig när det gäller socioekonomisk bakgrund i jämförelse med barn som är inskrivna i förskola i antingen kommunal eller enskild regi.⁵ Statistiken, som har beställts från SCB, avser 2021 års förhållanden.

Statistiken i korthet

- ✦ I denna nationella sammanställning jämförs barn (tre till fem år) som inte är inskrivna i förskola med de som är inskrivna i förskola.
- ✦ De socioekonomiska variabler som statistiken utgår från är andelen barn med föräldrar som är nyinvandrade eller barn som har okänd bakgrund, föräldrars inkomst, andelen med förälder som har ekonomiskt bistånd samt föräldrarnas utbildningsnivå.
- ✦ Siffrorna som redovisas är genomsnitt för alla kommuner, där varje kommun viktas lika. Resultaten speglar därmed en genomsnittlig kommun och inte ett riksgenomsnitt som utgår från individnivå. Kommuner som har färre än åtta barn i någon kategori är av integritetsskäl inte medräknade i totalen.

I denna nationella sammanställning jämförs barn (tre till fem år) som inte är inskrivna i förskola med de som är inskrivna i förskola.

Not. 5 Dessa variabler är samma som finns i det socioekonomiska index som används i SKR:s statistik om fördelning av personal i relation till socioekonomi i kommunala förskolor (se avsnitt *Fördelning av personal i relation till socioekonomi i kommunala förskolor* på sidan 34 i denna rapport). För definitioner, se SCB:s tekniska rapport.

Det är skolformen förskola som står i fokus för den nya lagstiftningen om erbjudande av förskoleplats och uppsökande verksamhet.

Sammanställningen begränsas till tre- till femåringar och skolformen förskola

Det är skolformen förskola som står i fokus för den nya lagstiftningen om erbjudande av förskoleplats och uppsökande verksamhet. Den riktar sig således även till barn som redan går i *pedagogisk omsorg*. I denna nationella sammanställning räknas därför alla tre- till femåringar som inte går i skolformen förskola som oinskrivna. Det rör sig totalt om nästan 22 000 oinskrivna barn i denna åldersgrupp, att jämföra med de nästan 350 000 tre- till femåringar som går i förskolan.

SKR vill dock poängtera att pedagogisk omsorg i många kommuner är ett etablerat alternativ till förskola. Därför har SKR även studerat statistik specifikt för de helt oinskrivna, det vill säga barn som *varken* går i förskola eller pedagogisk omsorg. Det rör sig då om ungefär 17 000 barn i åldern tre till fem år. Noterbart är att dessa barn i genomsnitt har mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund än både de som går i förskola och de som går i pedagogisk omsorg. Denna statistik inkluderas dock inte i rapporten.

SKR har även beställt statistik om *ett- till tvååringar*. Medan vi ser tydliga skillnader i socioekonomisk bakgrund mellan inskrivna och oinskrivna tre- till femåringar är de socioekonomiska skillnaderna mellan inskrivna och oinskrivna ett- till tvååringar ganska små och lämnas därför utanför denna rapport.

Jämförelser mellan oinskrivna och inskrivna barn, tre till fem år
Av integritetsskäl baseras statistiken nedan endast på de 240 kommuner som har minst åtta oinskrivna barn. Det gör att de befolkningsmässigt minsta kommunerna är underrepresenterade i statistiken.

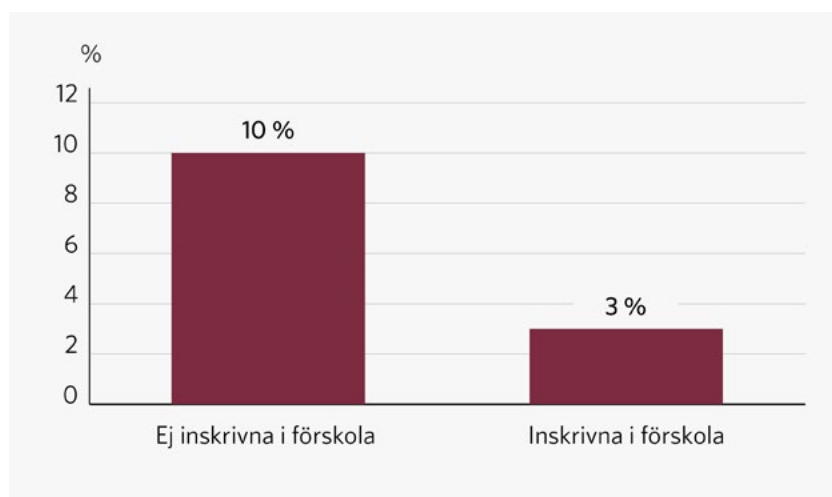
I en genomsnittlig kommun har de oinskrivna barnen i åldern tre till fem år betydligt mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund än barn i samma åldersgrupp som är inskrivna i förskolan. Skillnaderna i socioekonomisk bakgrund mellan oinskrivna och inskrivna gäller för alla de fyra undersökta bakgrundsvariablerna som beskrivs nedan.

Skillnader relaterade till andelen nyinvandrade eller med okänd bakgrund⁶

Den främsta målgruppen för den nya lagstiftningen om ökat deltagande för bättre språkutveckling i svenska är barn och vårdnadshavare som nyligen kommit till Sverige. Det är just när det gäller bakgrundsvariabeln nyinvandrad eller med okänd bakgrund som vi ser den största skillnaden mellan oinskrivna och inskrivna i förskolan, se diagram 1 nedan.

Diagram 1: Nyinvandrad/okänd bakgrund, genomsnitt för kommuner, år 2021

Kommuner med färre än åtta barn i kategorin "ej inskrivna" är borträknade. Genomsnittet är beräknat på de 240 kommuner som har uppgifter i båda kategorierna. Statistikälla: SCB.

I en genomsnittlig kommun har tre procent av barnen som är inskrivna i förskolan föräldrar som är nyinvandrade eller har okänd bakgrund. Av de som inte är inskrivna är det tio procent.⁷ Bland barn som inte är inskrivna i förskolan är alltså andelen som är nyinvandrade eller har okänd bakgrund drygt tre gånger så stor som hos barn som är inskrivna i förskolan.

Bland barn som inte är inskrivna i förskolan är andelen nyinvandrade drygt tre gånger så stor.

Not. 6 Som nyligen invandrad räknas ett barn om båda föräldrarna kommit till Sverige för första gången under de senaste fyra åren och inte bott i Sverige tidigare. Med okänd bakgrund menas barn som saknar ett riktigt personnummer eller ej får träff i register.

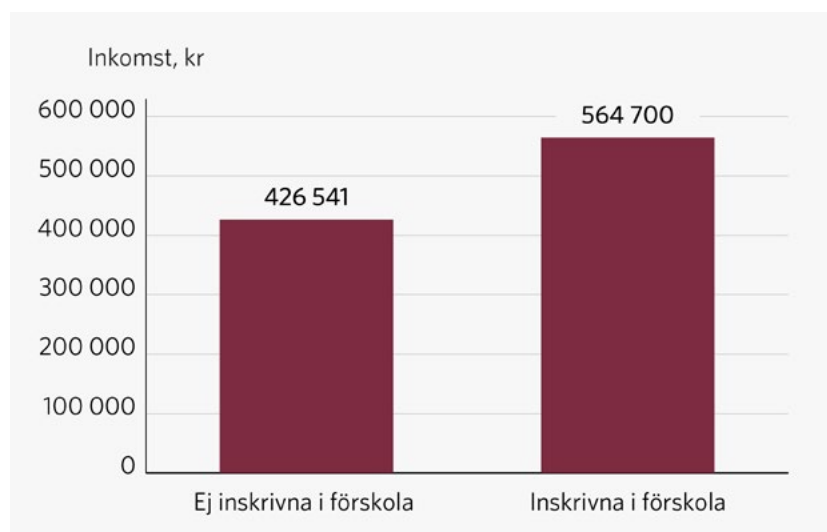
Not. 7 Det är dessa tio procent av de oinskrivna som är den huvudsakliga målgruppen för den nya lagstiftningen.

I fyra av fem kommuner är andelen nyinvandrade större bland föräldrar till oinskrivna barn.

Skillnader relaterade till föräldrars inkomst⁸

Det är tydliga inkomstskillnader mellan föräldrar till barn som inte är inskrivna i förskola och föräldrar till barn som är inskrivna i förskola, vilket diagram 2 visar.

Diagram 2: Inkomst, genomsnitt för kommuner, år 2021

Kommuner med färre än åtta barn i kategorin "ej inskrivna" är borträknade. Genomsnittet är beräknat på de 240 kommuner som har uppgifter i båda kategorierna. Statistikälla: SCB.

I genomsnittskommunen har föräldrar till barn som är inskrivna i förskolan en årsinkomst på nästan 565 000 kronor medan föräldrar till oinskrivna ligger på knappt 427 000 kronor.

Not. 8 Föräldrarnas inkomst är den sammanlagda disponibla inkomsten hos de biologiska föräldrarna. Uppgiften avser år 2020 och hämtas från inkomst och taxeringsregistret.

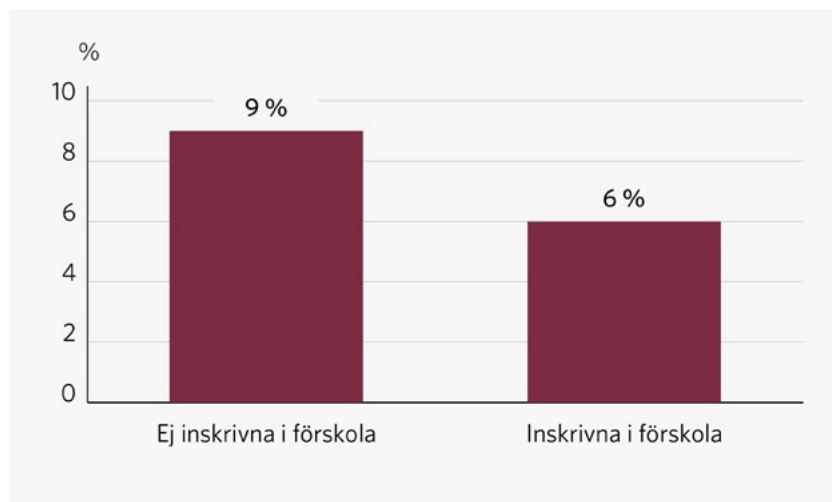
Det skiljer sig en hel del mellan kommuner hur stora skillnaderna i årsinkomst är, men i nästan alla kommuner har föräldrar till inskrivna barn högre inkomst. I drygt en fjärdedel av kommunerna har föräldrar till inskrivna barn minst 200 000 kronor mer i inkomst än föräldrar till oinskrivna barn.

I nästan alla kommuner har föräldrar till inskrivna barn högre inkomst.

Skillnader relaterade till andelen med förälder som har ekonomiskt bistånd⁹

Även när det gäller andelen barn med minst en förälder som har ekonomiskt bistånd är de som inte är inskrivna i förskolan överrepresenterade, även om skillnaderna inte är lika stora som för övriga undersökta variabler, se diagram 3.

Diagram 3: Ekonomiskt bistånd, genomsnitt för kommuner, år 2021

Kommuner med färre än åtta barn i kategorin "ej inskrivna" är borträknade. Genomsnittet är beräknat på de 240 kommuner som har uppgifter i båda kategorierna. Statistikälla: SCB.

Not. 9 Om någon av föräldrarna hade ekonomiskt bistånd (minst 100 kr). Uppgiften avser år 2020 och hämtas från inkomst- och taxeringsregistret.

Nio procent av föräldrarna till barnen som inte är inskrivna i förskolan har ekonomiskt bistånd.

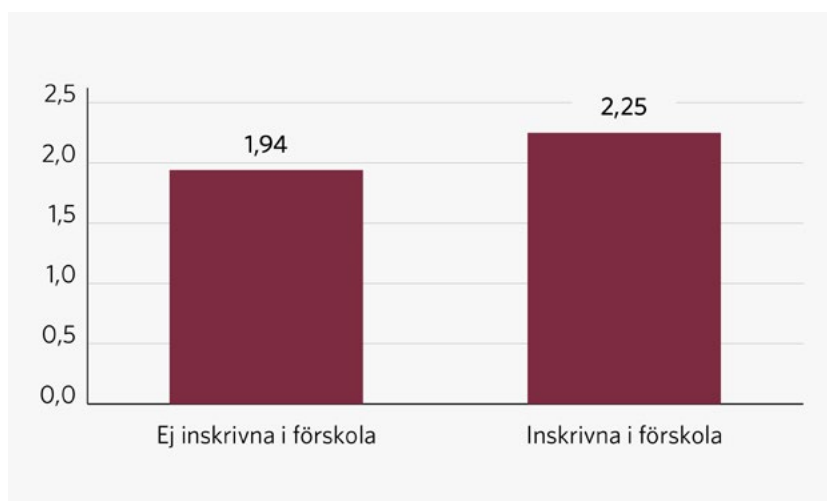
I genomsnittskommunen har nio procent av barnen som inte är inskrivna i förskolan minst en förälder med ekonomiskt bistånd. Motsvarande siffra för inskrivna är sex procent.

Nästan sex av tio kommuner har en högre andel med ekonomiskt bistånd bland föräldrar till barn som inte är inskrivna i förskolan. Även här finns en stor variation mellan kommunerna.

Skillnader relaterade till föräldrars utbildningsnivå¹⁰

Diagram 4 visar skillnader i föräldrars utbildningsnivå.

Diagram 4: Utbildningsnivå, genomsnitt för kommuner, år 2021

Kommuner med färre än åtta barn i kategorin "ej inskrivna" är borträknade. Genomsnittet är beräknat på de 240 kommuner som har uppgifter i båda kategorierna. Statistikälla: SCB.

Not. 10 Föräldrarnas utbildningsnivå utgörs av medelvärdet av varje barns biologiska föräldrars högsta utbildningsnivå. Om det finns uppgift om enbart en förälders utbildningsnivå blir det utbildningsnivån. Föräldrarnas utbildning tilldelas 0 poäng om utbildningsnivån är okänd, 1 poäng om förgymnasial utbildning är den högsta utbildningsnivån, 2 poäng om gymnasial utbildning är den högsta nivån och 3 poäng om föräldern har uppnått eftergymnasial utbildning.

I genomsnittskommunen är gymnasial utbildning den vanligaste utbildningsnivån hos föräldrar till såväl oinskrivna som inskrivna barn. Bland föräldrar till oinskrivna barn finns dock något fler som inte har gymnasieutbildning och bland föräldrar till inskrivna är det en större andel med eftergymnasial utbildning. I diagrammet visas detta med poäng, som baseras på utbildningsnivå. Genomsnittet för föräldrar till oinskrivna barn är 1,9 utbildningspoäng jämfört med 2,3 för föräldrar till inskrivna barn. 2 utbildningspoäng motsvarar fullgjord gymnasieutbildning och 3 motsvarar högskoleutbildning.

I de flesta kommunerna har föräldrar till oinskrivna barn lägre utbildningsnivå än föräldrar till inskrivna. Endast i en tiondel av kommunerna har föräldrar till barn som inte är inskrivna i förskolan en högre utbildningsnivå.

Gymnasial utbildning är den vanligaste utbildningsnivån hos föräldrar till såväl oinskrivna som inskrivna barn.

Insatser för ökat antal barn i Linköpings förskolor

Hej Helén Petersson, avdelningschef förskola. Ni har nyligen gjort en kartläggning för att ta reda mer om vårdnadshavare som väljer bort förskola.

Vad är det viktigaste ni har lärt er?

Att det inte finns en given anledning utan att det är flera olika. Mycket handlar om vilken bild man har av förskola, för att man har egna upplevelser eller har tagit del av andras. Vi såg också att det är olika aktörer som pratar förskola med vårdnadshavarna men kanske inte alltid förmedlar det som är förskola av idag. Det blev också tydligt för oss att flera har haft plats i förskolan men av olika anledningar valt att avsluta den. Vi behöver därför ta ansvar för introduktion och uppföljning under förskoletiden för att kunna bemöta frågor och funderingar från vårdnadshavare. En viktig lärdom är att det personliga mötet är viktigt och att vi behöver samverka mer med andra samhällsaktörer.

Vilka är de viktigaste insatserna ni gör för att nå målgruppen och öka antalet barn i förskolan?

Vi har under 2022 prioriterat fem särskilda insatser för att öka andelen inskrivna barn. Dessa insatser kan sammanfattas så här:

1. Utveckla samverkansformer för att nå familjer som står långt från förskolan.
2. Arbeta för att få fler nyanlända och familjer med utrikes bakgrund till öppna förskolan.
3. Säkerställa att information om förskolan är relevant och likvärdig. Informationen ska tillgängliggöras och särskilt fokus behövs så att den når de som står långt från förskolan.
4. Skapa och implementera rutiner inför planerade föräldraledigheter och längre utlandsvistelse så att barnens frånvaro från förskolan minimeras.
5. Skapa rutiner för uppföljning vid uppsägning av förskoleplats i de fall barnet fortfarande är i förskoleålder.

Nu arbetar kommuner med att utveckla sin uppsökande verksamhet med anledning av ny lagstiftning. Vilket är ditt viktigaste medskick?

Det är viktigt att prata med de som vi ska rikta insatserna till för att kunna anpassa arbetssätt och få önskat resultat. De antaganden som görs är inte alltid med verkligheten överensstämmande. Och så vikten av samverkan och personliga möten där vi tillsammans blir bärare av förskolans viktiga uppdrag.

Tillgång till kompetent personal är den viktigaste förutsättningen för en förskola av hög kvalitet.

Förskolans personal - nyckel till god kvalitet

Tillgång till kompetent personal är den viktigaste förutsättningen för en förskola av hög kvalitet.¹¹ Alla aspekter av kompetens är inte enkelt mätbara. Faktorer med jämförbar statistik för hela landet är personalens formella utbildning samt tjänsternas omfattning.

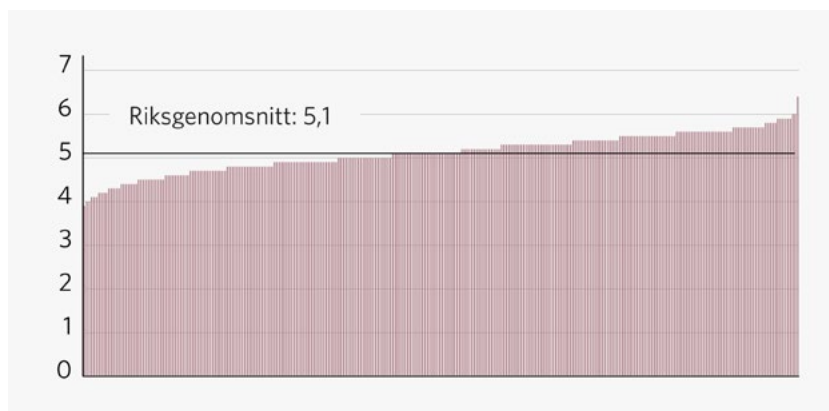
Tillgång till personal

Drygt 109 000 personer är anställda för arbete med barn i förskolor som drivs i antingen kommunal eller enskild regi. Det motsvarar strax över 100 000 heltidstjänster. Knappt 79 procent av dessa arbetar i kommunala förskolor. Därutöver är cirka 2 500 rektorer och drygt 3 400 resurs- och stödpersonal anställda i kommunal förskola.

Personaltäthet - ofta högre i praktiken än i statistiken

I diagram 5 nedan visas skillnader i personaltäthet mellan olika lägeskommuner.

Diagram 5: Personaltäthet, antal barn per heltidstjänst, avser kommunal och enskild regi, år 2021

Lägeskommuner, sorterade efter antal barn per heltidstjänst. Varje stapel motsvarar en lägeskommun. Statistikkälla: Skolverket.

Not. 11 [En likvärdig förskola för alla barn: Innebörder och indikatorer.](#) Vetenskapsrådet, 2015.

År 2021 gick det i genomsnitt 5,1 barn per heltidstjänst. Genomsnittet är samma för kommunala som för fristående förskolor. Majoriteten av lägeskommunerna¹² har runt fem barn per heltidstjänst, men det finns ändå en tydlig variation, från 3,9 till 6,4 barn per heltidstjänst.

Det finns en viss osäkerhet förenad med måttet personaltäthet. Medan personalen räknas om till heltidstjänster räknas varje inskrivet barn som *ett* barn, oavsett planerad vistelsetid och oavsett faktisk närvaro. Det bör poängteras att den faktiska personaltätheten – då hänsyn tas till barnens och personalens frånvaro – oftast är högre i verkligheten än i den officiella statistiken.¹³

Gruppstorlek – svår att jämföra när verksamheter organiseras olika
Ett mått som är ett viktigt komplement till personaltäthet är barngruppens storlek. Gruppstorleken och antalet relationer som barnet har i förskolan kan oavsett personaltäthet ha betydelse för kvaliteten, i synnerhet för de yngsta barnen.

År 2021 gick det i genomsnitt 14,6 barn per barngrupp.¹⁴ Detta innebär att gruppstorlekarna enligt den officiella statistiken har minskat tre år i följd. 2018 var genomsnittet 15,4 barn per barngrupp.

Skolverket definierar gruppstorleken som antalet barn i den grupp barnen ingår i större delen av dagen. Eftersom förskolor organiserar avdelningar och grupper på olika sätt bör siffrorna tolkas med försiktighet och är inte lämpliga för jämförelser mellan kommuner. Det är även vanskligt med jämförelser över längre tid, då definitionen av gruppstorlek har ändrats.

Gruppstorlekarna har enligt den officiella statistiken minskat tre år i följd.

Not. 12 Med lägeskommun avses såväl kommunala som fristående förskolor belägna inom en kommun.

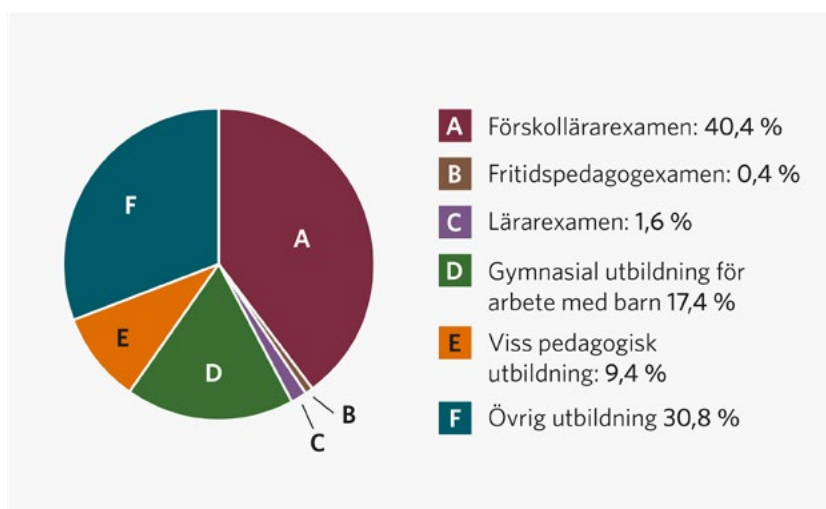
Not. 13 En mätning av faktisk personaltäthet utifrån barns och personals närvaro gjordes inom SKR:s projekt Kommunens Kvalitet i Korthet (KKiK) åren 2011-2015.

Not. 14 Varje inskrivet barn räknas som ett barn, oavsett vistelsetid.

Personalens utbildning och tillgången till legitimerade förskollärare

Förskolans undervisning sker enligt skollagen under ledning av legitimerade förskollärare, men genomförs av arbetslag som oftast består dels av förskollärare, dels av annan personal såsom barnskötare. Diagram 6 visar fördelningen av de utbildningskategorier¹⁵ som finns i Skolverkets officiella statistik om förskolan.

Diagram 6: Heltidstjänster efter utbildning, procentuell fördelning, avser kommunal och enskild regi, år 2021

Statistikkälla: Skolverket.

Den största utbildningskategorin är examinerade förskollärare.

Den största utbildningskategorin är förskolläraryxamen¹⁶, 40 procent av de anställda omräknat till heltidstjänster. Den näst största kategorin är "övrig utbildning" (31 procent), följt av gymnasial utbildning för arbete med barn (17 procent).

Not. 15 I den officiella statistiken redovisas utbildningskategorierna: förskolläraryxamen, annan pedagogisk högskoleexamen (lärar- eller fritidspedagogexamen) och gymnasial utbildning för arbete med barn. Dessutom kategoriseras anställda som påbörjat någon av dessa utbildningsprogram utan slutföring/examen som "viss utbildning". Anställda utan utbildning för arbete med barn eller med andra utbildningar än de ovan nämnda kategoriseras som "Övrig utbildning".

Not. 16 Här redovisas personal med förskolläraryxamen vilket är något färre än de som har förskolläraryxamen (41 %).

Det är relativt stora skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän vad gäller personalens utbildning, framför allt för kategorierna förskollärarexamen och övrig utbildning. I kommunala förskolor är 43 procent examinerade förskollärare, 18 procent har gymnasial utbildning för arbete med barn och 28 procent har övrig utbildning. Motsvarande siffror för enskilda huvudmän är 30 procent förskollärare, 16 procent med gymnasial utbildning för arbete med barn och 41 procent med övrig utbildning.

Personal med "övrig utbildning"

En stor andel medarbetare i förskolan hamnar under rubriken "övrig utbildning", som tidigare kallades "saknar utbildning för arbete med barn". SKR lät under år 2019 Statistiska centralbyrån ta fram statistik om vilken utbildning denna grupp medarbetare har. Resultatet visar att dessa personer har en stor bredd av utbildningsbakgrunder. De allra flesta har examen på minst gymnasial nivå, en femtedel har minst 30 högskolepoäng och en femtedel har läst kurser från barn- och fritidsprogrammet inom komvux.¹⁷

Not. 17 [Förskolans kompetensförsörjning – Åtgärder för att möta rekryteringsbehoven](#). Sveriges Kommuner och Landsting, 2019.

Förskollärartäthet - stora skillnader mellan huvudmän och lägeskommuner

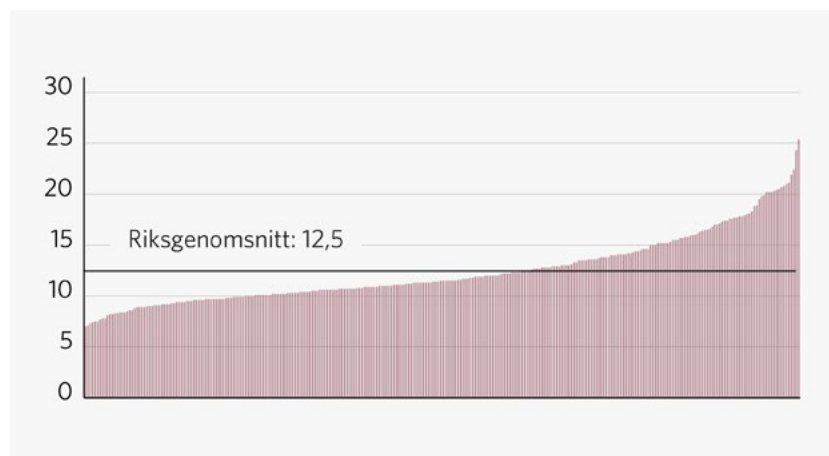
Legitimerade förskollärare har ansvar för undervisningen och har en avgörande betydelse för förskolans kvalitet. Genomsnittet för alla förskolor är 12,5 barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation, medan mediankommunen¹⁸ har 11,5 barn. Att det är så stor skillnad mellan den genomsnittliga förskolan och mediankommunen beror exempelvis på att de största kommunerna, där det finns många förskolor, generellt har lägre förskollärartäthet – det vill säga fler barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation än genomsnittet.

Kommunala förskolor har i genomsnitt betydligt högre förskollärartäthet än fristående förskolor.

Kommunala förskolor har i genomsnitt betydligt högre förskollärartäthet än fristående förskolor. I kommunala förskolor går det 11,7 barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation medan motsvarande siffra för fristående förskolor är 16,7 barn. Dessa skillnader har dock minskat över tid.

Det finns en omfattande variation mellan olika lägeskommuner, vilket framgår av diagram 7.

Diagram 7: Förskollärartäthet, antal barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation, avser kommunal och enskild regi, år 2021

Lägeskommuner, sorterade efter antal barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation. Varje stapel motsvarar en lägeskommun. Statistikkälla: Skolverket.

Not. 18 Här avses lägeskommun, det vill säga såväl kommunala som fristående förskolor belägna i kommunen räknas.

Dessa genomsnittssiffror ger en begränsad bild av hur tillgången och behoven egentligen ser ut. På kartbilden på nästa sida har lägeskommunerna färgsatts utifrån hur hög förskollärartäthet de har. Kartan visar att det finns tydliga geografiska mönster, där närliggande kommuner oftast har en liknande förskollärartäthet. Att grannkommuner med låg tillgång till förskollärare konkurrerar med varandra blir alltså inte en lösning på den likvärdighetsproblematik som finns över landet. Tillgången till förskollärare påverkas till stor del av faktorer utanför kommunernas egen kontroll, som till exempel närheten till ett lärosäte med förskollärarytbildning och antalet utbildningsplatser på respektive lärosäte.

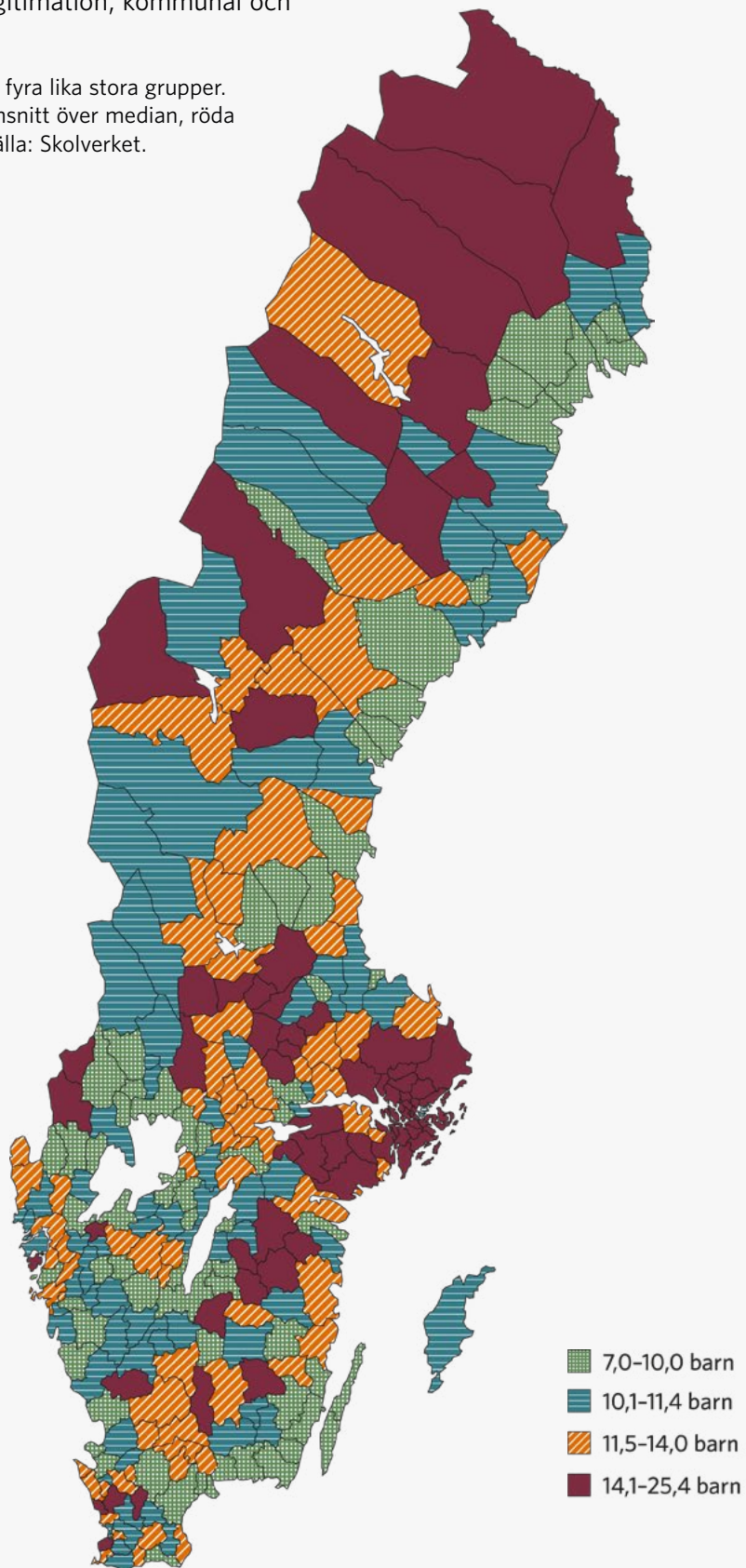
De kommuntyper som har lägst förskollärartäthet är landsbygdskommuner och storstäder. De tydligaste exemplen på låg tillgång är Norrlands inland, där avstånden till lärosätena kan vara väldigt långa, och Stockholmsregionen, där det finns lärosäten men utbildningsplatserna är få i förhållande till det stora antalet barn.¹⁹ Högst tillgång är det oftast i medelstora kommuner med närhet till ett lärosäte.

Genomsnittet per lägeskommun varierar mellan sju och 25 barn per heltidstjänst med förskollärarytlegitimation. När endast kommunala förskolor räknas med är variationen ännu större, mellan sju och 27 barn. Vi återkommer till variationen inom kommuner i avsnitt *Fördelning av personal i relation till socioekonomi i kommunala förskolor* på sidan 34.

Not. 19 Se vidare i [Förskolans kompetensförsörjning – Åtgärder för att möta rekryteringsbehoven](#). Sveriges Kommuner och Landsting, 2019.

Karta 1: Förskollärartäthet, antal barn per heltidstjänst med förskollärlägitimation, kommunal och enskild regi, år 2021

Lägeskommuner uppdelade i fyra lika stora grupper. Blå/gröna fält innebär genomsnitt över median, röda fält under median. Statistikkälla: Skolverket.

Barnskötare - en stor och viktig yrkesgrupp i förskolan

Barnskötare är förskolans vanligaste befattning och spelar en viktig roll i arbetslagen. Barnskötarens utbildningar och utbildningskraven för anställning varierar mellan kommuner och har sett olika ut över tid. Variationen i utbildningsbakgrund bland barnskötare är sannolikt mycket stor.

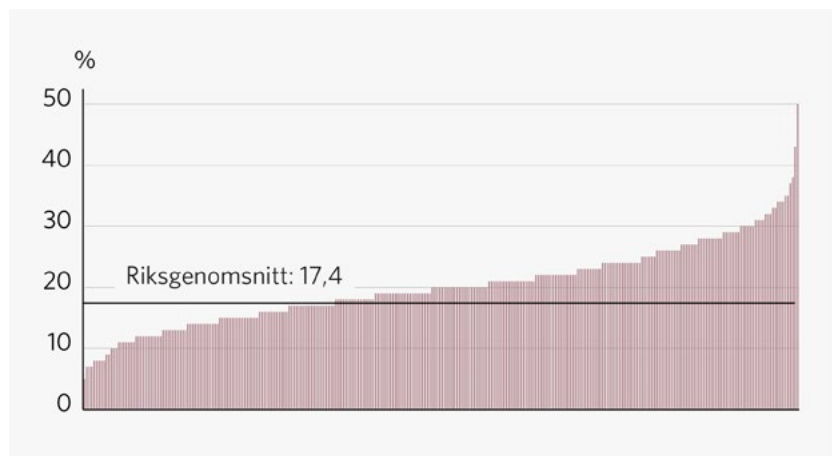
Barnskötare är förskolans vanligaste befattning och spelar en viktig roll i förskolans arbetslag.

Examen från barn- och fritidsprogrammet - gymnasial utbildning för arbete med barn

I den officiella statistiken finns uppgifter på kommunnivå om andelen heltidstjänster med gymnasial utbildning för arbete med barn. Här ingår de som har examen/slutbetyg från barn- och fritidsprogrammet samt de som läst motsvarande kurser inom vuxenutbildningen med utfärdat examensbevis. Personer som läst ett yrkespaket för barnskötare räknas till kategorin ”övrig utbildning” i Skolverkets personalstatistik om de saknar ett examens- eller komvuxbevis.

Diagram 8 visar andelen av heltidstjänsterna i förskolan som har gymnasial utbildning för arbete med barn, uppdelat per lägeskommun.

Diagram 8: Andel (%) heltidstjänster med gymnasial utbildning för arbete med barn, avser kommunal och enskild regi, år 2021

Lägeskommuner, sorterade efter andel med gymnasial utbildning för arbete med barn. Varje stapel motsvarar en lägeskommun. Statistikkälla: Skolverket.

Som framgår av diagrammet är variationen i lägeskommunerna stor även när det gäller denna utbildningskategori. Det är dock svårt att värdera vad som är en önskvärd andel, då behovet av utbildade barnskötare delvis påverkas av hur god tillgången till förskollärare är.

Hur många av kategorin "annan personal" har gymnasial examen för arbete med barn?

Eftersom anställda med befattningen barnskötare inte går att urskilja i den officiella statistiken går det inte heller att avgöra hur stor andel av barnskötarna som har gymnasial utbildning för arbete med barn. Eftersom befattningar skiljer sig åt (se rutan nedan) skulle sådan statistik inte heller vara jämförbar mellan kommunerna. Därför har SKR utifrån Skolverkets statistik uppskattat hur stor andel ur kategorin "annan personal" i kommunala förskolor som kan tänkas ha en gymnasial examen från barn- och fritidsprogrammet eller motsvarande examen från komvux.^{20, 21}

"Annan personal" i förskolan

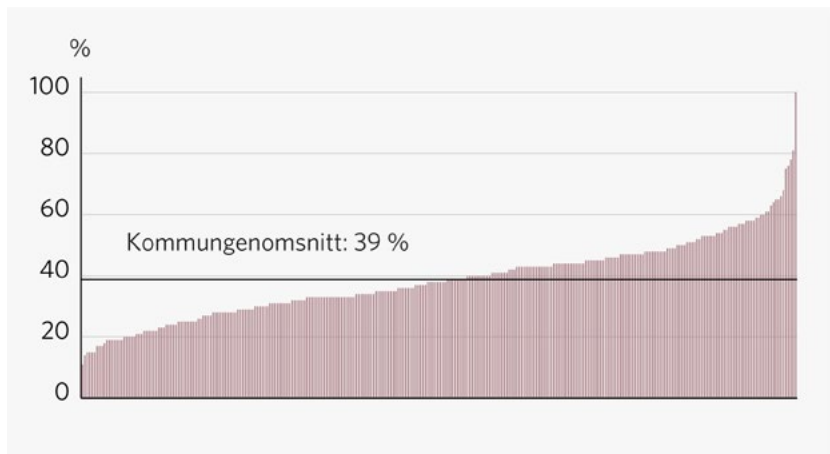
Utöver legitimerade förskollärare får det enligt 2 kap. 14 § skollagen även finnas "annan personal" med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas. Kommuner använder olika befattningar när de anställer "annan personal". Den vanligaste befattningen är barnskötare. Ett ökande antal huvudmän har utöver barnskötare infört ytterligare personalkategorier, exempelvis en assistentkategori för anställda som inte har fullföljd barnskötarutbildning, eller en särskild kategori för pedagogiskt högskoleutbildad personal utan förskollärlig legitimation.

Not. 20 Notera återigen att barnskötare som utbildats inom exempelvis lokala och nationella yrkespaket inte räknas in i kategorin.

Not. 21 Statistiken är begränsad till förskolor med kommunal huvudman eftersom kommunerna har goda möjligheter att påverka tillgången till utbildade barnskötare. Som huvudmän för gymnasieskola och komvux har kommunerna både ansvar för och stora möjligheter att påverka barn- och fritidsprogrammets kvalitet och dimensionering och därmed tillgången till utbildade barnskötare.

Uppskattningen av "annan personal" inkluderar alla anställda i kommunala förskolor som saknar en pedagogisk högskoleexamen.²² I diagram 9 framträder stora skillnader mellan de kommunala huvudmännen.

Diagram 9: Andel (%) av icke pedagogiskt högskoleutbildad personal som har gymnasial utbildning för arbete med barn, avser kommunal regi, år 2021

Kommuner, sorterade efter andel med gymnasial utbildning för arbete med barn. Varje stapel motsvarar en kommun. Statistikkälla: Skolverket.

I kommunen med högst andel har samtliga i gruppen "annan personal" gymnasial utbildning för arbete med barn. I kommunen med lägst andel är det bara elva procent av gruppen som har sådan utbildning. Dessa kommuner är dock ytterligheter. I de allra flesta kommunerna är andelen mellan 20 och 60 procent – även detta en betydande variation. I mediankommunen har 38 procent av den icke pedagogiskt högskoleutbildade personalen en gymnasial utbildning för arbete med barn.

Not. 22 Kategorierna som ingår i totalen är därmed gymnasial utbildning för arbete med barn, viss utbildning samt övrig utbildning.

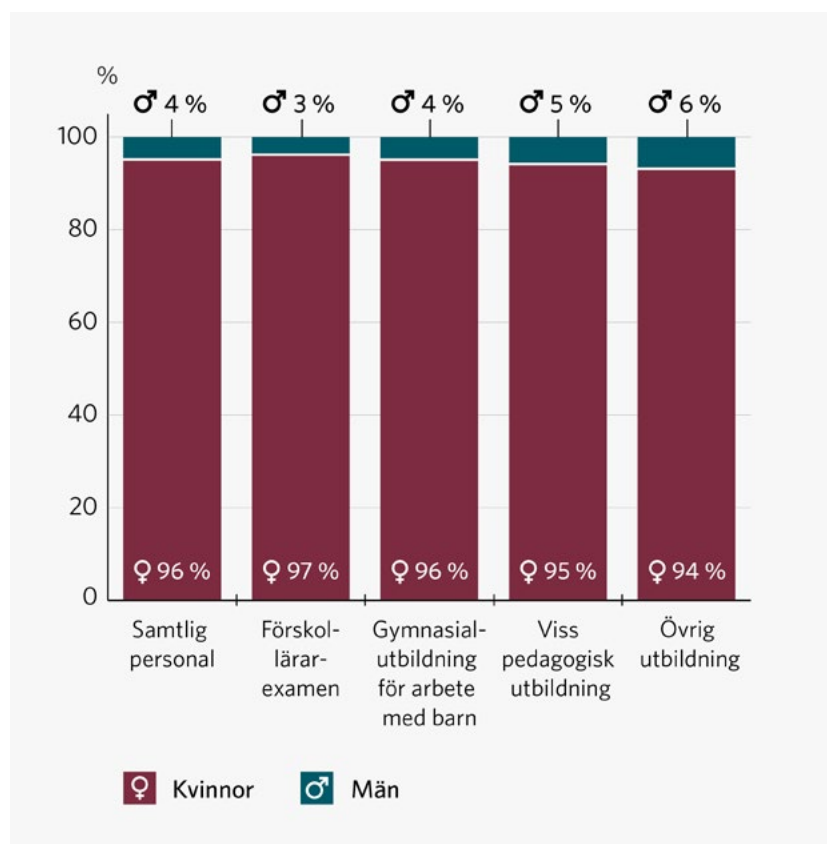
Nästan 96 procent av de som arbetar i förskolan är kvinnor.

Få män arbetar i förskolan

Förskolan är en av de mest kvinnodominerade verksamheterna på svensk arbetsmarknad. Nästan 96 procent av de som arbetar i förskolan är kvinnor.

Män förekommer oftare i lägre utbildade kategorier. I diagram 10 illustreras andelen män i de största utbildningskategorierna i förskolan.

Diagram 10: Andel (%) kvinnor respektive män per utbildningskategori, avser kommunal och enskild regi, år 2021

Statistikälla: Skolverket.

Lägst är andelen bland förskollärarna, där tre procent är män. Personal med gymnasial utbildning för arbete med barn har fyra procent män, viss utbildning fem procent och övrig utbildning sex procent.

Fristående förskolor har en betydligt högre andel män, sex procent, jämfört med fyra procent i kommunala förskolor. Skillnaderna mellan kommunala och enskilda huvudmän förklaras främst av kategorin ”övrig utbildning”. Av män som är anställda i kommunala förskolor tillhör 37 procent denna kategori. Motsvarande andel i enskild regi är 57 procent.

Fördelning av personal i relation till socioekonomi i kommunala förskolor

SKR har för andra gången låtit SCB ta fram statistik för att synliggöra i vilken mån personaltäthet, förskollärartäthet och andel förskollärare varierar i relation till de inskrivna barnens socioekonomiska bakgrund. Samma modell har tidigare använts i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*. Samtlig statistik i detta avsnitt utgår från förskolor som drivs i kommunal regi.

Ambitionen med denna statistik är framför allt att ge kommunerna ett underlag för fortsatt analys i det lokala kvalitetsarbetet genom att synliggöra skillnader mellan förskolor inom kommuner. Resultatet ska inte användas som en bedömning av hur väl de enskilda kommunerna arbetar med likvärdighet, då flera andra faktorer spelar in i en sådan bedömning. Kommuner kan ha andra strategier och prioriteringar som påverkar förskolors möjlighet att kompensera för socioekonomiska faktorer, till exempel olika stödinsatser eller socioekonomiska resursfördelningsmodeller. Mer om detta redovisas i kapitel 3.

Modellen i korthet

I avsnittet används ett socioekonomiskt index som har beräknats utifrån andelen barn med föräldrar som är nyinvandrade eller barn som har okänd bakgrund, föräldrarnas utbildningsnivå, föräldrarnas inkomst samt andelen med förälder som har ekonomiskt bistånd. Det är samma bakgrundsvariabler som användes i avsnittet om barn som inte är inskrivna i förskolan (se sidan 15).

Varje kommunal förskoleenhet har fått ett socioekonomiskt indexvärde mellan 0 och 100. Ett högt indexvärde innebär en socioekonomiskt gynnsam bakgrund på förskoleenheten, medan ett lågt indexvärde innebär en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.

I diagrammen representerar punkterna de kommunala förskolorna i alla Sveriges kommuner. Diagrammen har en regressionslinje, vars lutning visar hur det linjära sambandet mellan tre strukturfaktorer (*personaltäthet, förskollärartäthet* och *andelen förskollärare*) och det socioekonomiska indexet ser ut, samt en korrelationskoefficient, som visar hur svagt eller starkt sambandet är. Ett tal nära 1, eller -1 visar på ett starkt linjärt samband och ett tal nära 0 visar på ett svagt linjärt samband.

SKR har också studerat hur sambanden varierar i olika kommuner. Här jämförs kommunernas korrelationskoefficienter för att få en uppfattning om hur sambanden kan variera i olika kommuner. Resultat på kommunnivå finns i de 290 kommunspecifika rapporterna.

Ytterligare information om modellen och dess begränsningar, finns i rapporten [*Öppna Jämförelser – Förskola 2020*](#). I SCB:s tekniska rapporter för 2020 respektive 2022 finns ytterligare information, bland annat om hur indexet har räknats fram.

Fördelning av personal utifrån socioekonomi - kommunala förskolor i Sverige

I det följande avsnittet redogörs för hur personaltäthet och tillgång till förskollärare fördelar sig i relation till det socioekonomiska indexet för samtliga kommunala förskolor i Sverige.

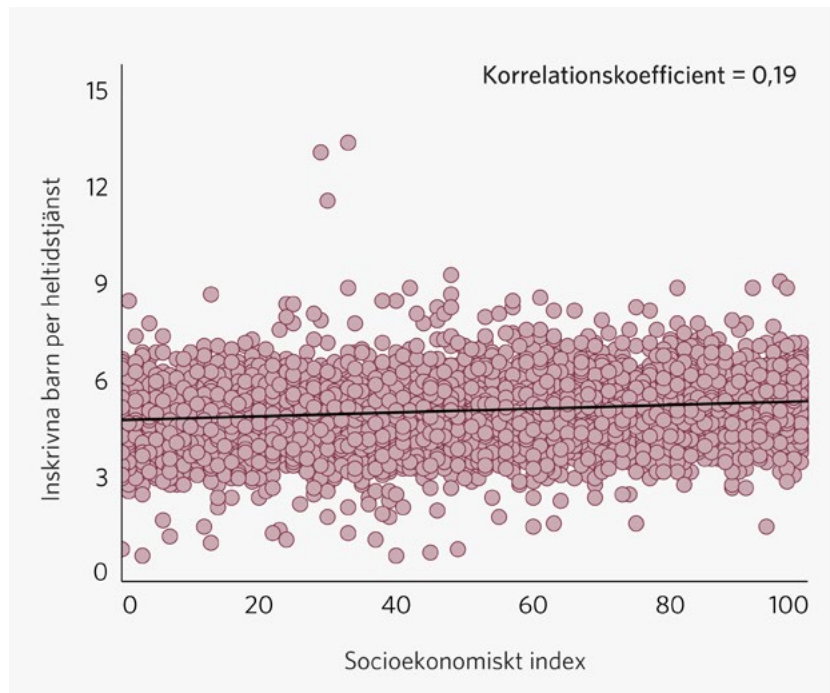
Det mest utmärkande resultatet är, precis som 2019, den stora variationen mellan förskolor såväl inom som mellan kommuner. Det ser framför allt väldigt olika ut när det gäller tillgången till förskollärare. Denna variation tycks inte primärt bero på barnens socioekonomiska bakgrund, då det inte finns något tydligt linjärt samband mellan tillgång till förskollärare och socioekonomi.

Det mest utmärkande resultatet är, precis som 2019, den stora variationen mellan förskolor såväl inom som mellan kommuner.

Personaltäthet i relation till socioekonomi

Diagram 11 visar hur personaltätheten varierar i Sveriges kommunala förskolor, och hur detta hänger ihop med socioekonomi.

Diagram 11: Personaltäthet i relation till socioekonomiskt index, år 2021

Kommunala förskolor i Sverige. Varje punkt representerar en förskola. En kompensatorisk fördelning innebär att regressionslinjen lutar uppåt. Statistikälla: SCB.

Förskolor där barnen har mest gynnsam socioekonomisk bakgrund syns till höger på den nedre axeln, med indexvärdet nära 100. Linjen lutar svagt uppåt, vilket visar att det går något fler barn per heltidstjänst i dessa förskolor. Det finns därmed ett svagt samband mellan personaltäthet och socioekonomi – det är något högre personaltäthet (det vill säga färre barn/heltidstjänst) där den socioekonomiska bakgrunden är mindre gynnsam.

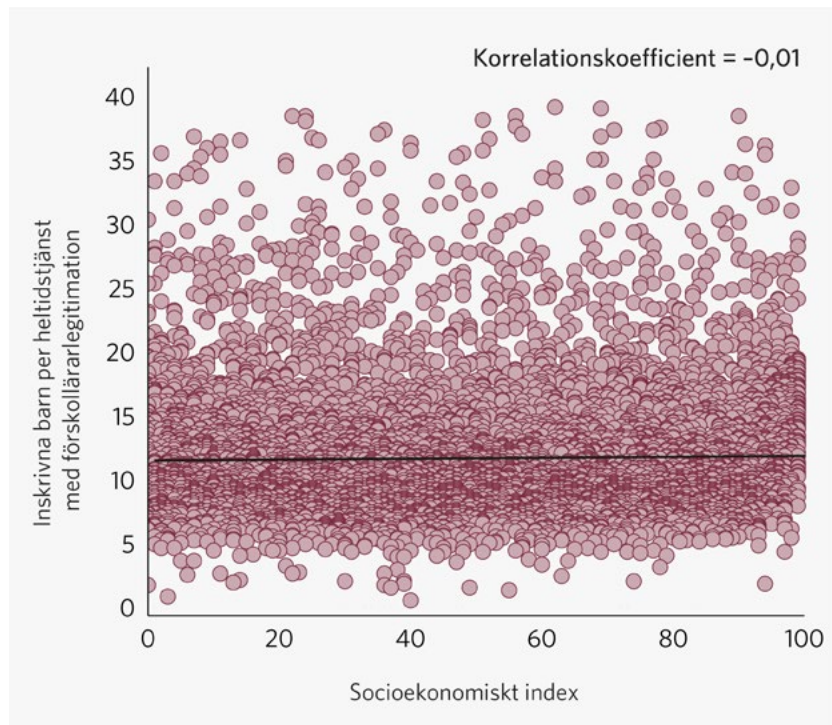
När SKR har tittat närmare på hur relationen mellan personaltäthet och socioekonomi ser ut i de olika kommunerna har majoriteten en korrelationskoefficient över 0. Det innebär att personaltätheten är högre där socioekonomin är mindre gynnsam – om än i varierande grad. När korrelationskoefficienten ligger nära 0, som den gör för många kommuner, kan sambanden ses som slumpmässiga. I de kommuner där korrelationskoefficienten är högre (närmare 1) finns en mer kompensatorisk fördelning av personal.

Förskollärartäthet i relation till socioekonomi

I diagram 12 ser vi hur förskollärartätheten varierar i kommunala förskolor och hur relationen till socioekonomi ser ut.

Diagram 12: Förskollärartäthet i relation till socioekonomiskt index, år 2021

Kommunala förskolor i Sverige. Varje punkt representerar en förskola. En kompensatorisk fördelning innebär att regressionslinjen lutar uppåt. Förskolor med värde över 40 i värde syns inte i diagrammet. Statistikkälla: SCB.

För förskollärartäthet kompliceras resultaten av att det finns ett litet antal enheter med extremvärden om flera hundra barn per förskollärare²³, vilket kan påverka resultaten oproportionerligt. Slutsatsen är, oavsett om extremvärden räknas med eller inte, att man utifrån denna statistik inte kan se ett samband mellan förskollärartäthet och socioekonomi. Det som är slående är i stället hur mycket förskollärartätheten varierar mellan olika förskolor.

Slutsatsen är att man inte kan se ett samband mellan förskollärartäthet och socioekonomi.

Not. 23 SKR har inte undersökt vad som ligger bakom dessa extremvärden men det skulle t ex kunna handla om förskolor som vid mättillfället endast hade tillgång till legitimerad förskollärare ett begränsat antal timmar.

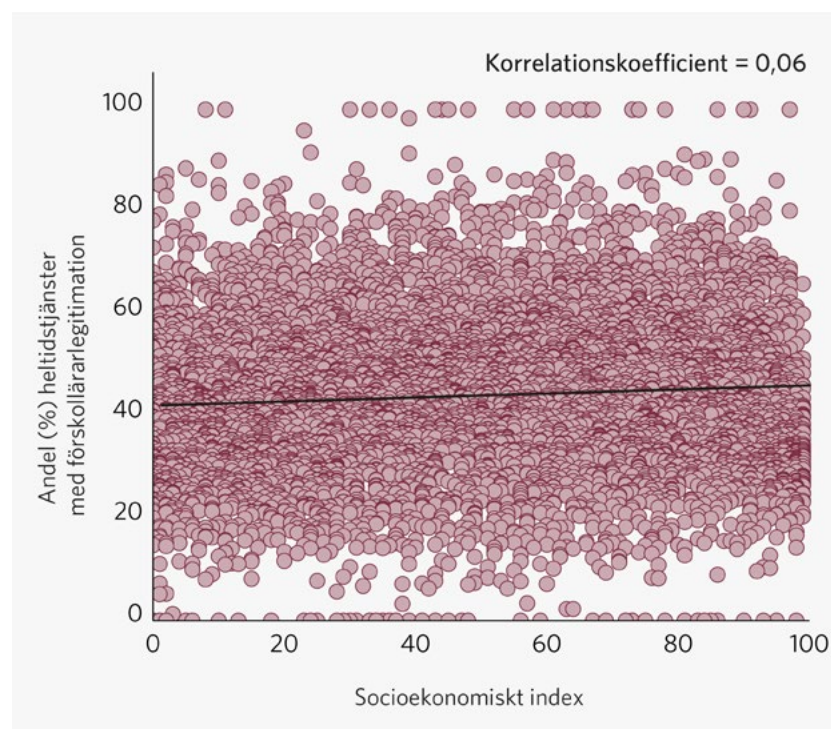
Sammantaget tyder dessa resultat på att kommuner till viss del verkar kompensera för en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund genom ökad personaltäthet, men att den personal som tillkommer oftast inte är förskollärare.

Sambanden är svaga i majoriteten av kommuner men det finns flera exempel på kommuner som har starkare samband – både de som visar tecken på en kompensatorisk fördelning av förskollärare och motsatsen.

Andel förskollärare

Slutsatsen att kommunerna kompenserar genom att i hög grad tillföra ytterligare personal till förskolor där barnen har mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund stöds också av att andelen förskollärare är aningen lägre där, vilket framgår av diagram 13.

Diagram 13: Andel förskollärare i relation till socioekonomiskt index, år 2021

Kommunala förskolor i Sverige. Varje punkt representerar en förskola. En kompensatorisk fördelning innebär att regressionslinjen lutar nedåt. Statistikkälla: SCB.

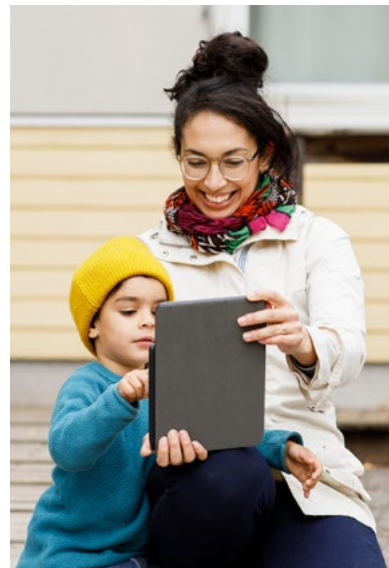
Till skillnad från förskollärartätheten ökar andelen förskollärare, om än mycket lite, i takt med att socioekonomin blir mer gynnsam. Detta tycks därmed inte vara till följd av att förskollärarna är färre på förskolor med mindre gynnsam socioekonomi, utan snarare på grund av att det har anställts ytterligare personal utan förskollärarlegitimation.

I linje med detta är det färre kommuner som har en ”kompensatorisk” fördelning när det gäller andel förskollärare jämfört med förskollärartäthet. Eftersom andelen förskollärare inte har en koppling till antalet barn säger det mindre om den faktiska tillgången på förskollärare. Måttet bör därför ses som ett komplement till förskollärartäthet och kan endast tolkas i relation till personaltätheten. Detta kan vara viktigt att bära med sig i tolkningen av den egna kommunens resultat.

Kommunvisa resultat finns i kommunrapporterna

I de [kommunvisa rapporterna](#) finns diagram som visar kommunens personaltäthet, förskollärartäthet och andel förskollärare i relation till det socioekonomiska indexet. Eventuella samband ska tolkas med försiktighet och jämförelser med andra kommuner bör undvikas. För att förstå en specifik kommuns resultat behövs kunskap och analys om respektive kommuns lokala förhållanden.

Några skillnader mellan populationerna 2019 respektive 2021
Resultaten på riksnivå för 2021 liknar motsvarande resultat för hösten 2019, som presenterades i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*. Några stora förändringar tycks inte ha skett. Det bör dock påpekas att denna statistik inte lämpar sig för jämförelser mellan åren. Detta framför allt för att det är ett relativt index som beräknas för respektive år; faktiska skillnader kan döljas för att det har skett en relativ förflyttning. Statistiken och det socioekonomiska indexet för 2019 respektive 2021 utgår från olika populationer – på två år har till exempel en betydande andel av barnen i förskolorna bytts ut och många tidigare nyinvandrade föräldrar räknas inte längre som nyinvandrade.

För att förstå en specifik kommuns resultat behövs kunskap och analys om respektive kommuns lokala förhållanden.

Det kan dock vara intressant att göra vissa jämförelser mellan populationerna – det vill säga hur barnens/föräldrarnas socio-ekonomiska bakgrund har förändrats i kommunala förskolor mellan de två åren, vilket tabell 1 ger exempel på.

Tabell 1: Nyinvandrad/okänd bakgrund. Skillnader i population, avser föräldrar/barn i kommunala förskolor

År	Andel (%) enheter med 20% eller mer	Andel (%) enheter med 10% eller mer
2019	4 %	18 %
2021	1 %	7 %

Andelen enheter med föräldrar som är nyinvandrade eller har okänd bakgrund har minskat kraftigt mellan 2019 och 2021.

Andelen enheter med barn vars föräldrar är nyinvandrade eller barn med okänd bakgrund har minskat kraftigt mellan 2019 och 2021. Som en jämförelse hade 18 procent av förskolorna minst en tiondel nyinvandrade 2019. Två år senare var det endast sju procent av förskolorna som hade minst en tiondel nyinvandrade. Detta hänger ihop med att de som anlände till Sverige 2015 inte längre räknas som nyinvandrade och att invandringen under senare år har legat på lägre nivåer.

Samma mönster syns när det gäller de andra variablerna (inkomst, ekonomiskt bistånd och utbildningsnivå), även om skillnaderna här är mindre.

Kompensatorisk personalfördelning i Stenungsunds förskolor

Hej Annelie Schön, verksamhetschef. I Stenungsund har ni bland annat använt statistiken i kommunrapporten från Öppna jämförelser – Förskola i ert arbete för en mer kompensatorisk personalfördelning. Berätta mer!

Förskolan i Stenungsunds kommun använder regelbundet statistiken för att bland annat få kunskap om fördelningen av förskollärare mellan och inom de olika förskolorna. Den information som ett socioekonomiskt index ger oss har underlättat arbetet med planering av kompetenser och behov på de olika förskolorna. Det har dessutom möjliggjort ett kritiskt granskande förhållningssätt gällande personalorganisation och nyanställningar av förskollärare för en likvärdig förskola.

I vår satsning ”Tidiga insatser för en likvärdig och kompensatorisk förskola” har statistiken från Öppna jämförelser – Förskola varit värdefull. Statistiken har dessutom använts för en ökad kompensatorisk personalfördelning då våra fem förste förskollärares uppdrag kan riktas mot de förskolorna med störst behov och lägst socioekonomiskt index.

Vilken är den största utmaningen i arbetet för en mer likvärdig bemanning?

Rekrytering av förskollärare. Det innebär att Stenungsunds kommun arbetar aktivt med att rekrytera utbildad personal samt kompetensutveckla befintlig personal. En annan utmaning är att förskolorna har olika socioekonomiska index och därmed olika behov. Öppna jämförelser är en viktig källa till kunskap i arbetet med att göra förskolorna med likvärdiga.

Vilken är den viktigaste framgångsfaktorn?

Rektors pedagogiska ledarskap är en avgörande faktor för en likvärdig förskola. Att medledarskapet hos personalen stärks och utvecklas samt att förste förskollärares kompetens används där den behövs bäst.

Har du något ytterligare medskick till andra kommuner?

Förskolan i Stenungsunds kommun har använt Öppna jämförelser för att samverka, synliggöra och föra dialog om likvärdig utbildning och vad vi behöver göra i vår kommun. Att koppla på fler funktioner inom förvaltningen och tillsammans arbeta mot gemensamma mål, som till exempel att redan från förskolan fokusera på fler elever med gymnasiekompetens och på sikt fler i sysselsättning och självförsörjning.

Enkäter: Huvudmännens och professionens bedömningar av kvalitet och likvärdighet

Som ytterligare stöd i kommuners kvalitetsarbete har SKR erbjudit alla kommuner att delta i två enkäter. Kommunenkäten är en utökad version av den kortare enkät som redovisades i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*. Förskollärarenkäten är en vidareutveckling av den pilotstudie som redovisades i rapporten 2020, men som under våren 2022 har genomförts brett för första gången. Båda enkäterna planeras att bli återkommande.

Kommunenkäten är en utökad version av den kortare enkät som redovisades i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*.

Huvudmannaenkät: Systematiskt kvalitetsarbete, resursfördelning och arbete med framgångsfaktorer

I *Öppna jämförelser – Förskola 2020* ställde SKR frågor om kommunernas systematiska kvalitetsarbete och förekomsten av socioekonomisk resursfördelning på huvudmannanivå. Till årets rapport har SKR följt upp dessa och i vissa fall konkretiserat frågeställningarna. I årets undersökning finns även ett nytt frågeområde; frågor om förekomsten av centralt beslutade rutiner

Totalt deltog 256 kommuner i undersökningen vilket motsvarar 88 procent av kommunerna.

samt riktade satsningar inom ett antal områden som visat sig vara viktiga för att förbättra kvaliteten i förskolan. De benämns här som framgångsfaktorer.

Totalt deltog 256 kommuner i undersökningen vilket motsvarar 88 procent av kommunerna. Den höga svarsfrekvensen ger därmed ett troligt nuläge under våren 2022.

Definitioner

Med **systematiskt kvalitetsarbete (SKA)** menas här att huvudmannen kontinuerligt och strukturerat utvärderar utbildningen i förskolan och söker efter förbättringsåtgärder och utvecklingsmöjligheter.

Med **socioekonomisk resursfördelning** menas här att kommunen fördelar pengar till förskolorna utifrån barnens sammansättning, till exempel vilken utbildningsnivå som barnens vårdnadshavare har och om barnen är födda i Sverige. Syftet med detta är att skapa mer likvärdiga förutsättningar mellan kommunens förskolor. Det innebär att vissa förskolor får mer pengar per barn än andra.

Framgångsfaktorer avser *framgångsfaktorer för verksamhetsutveckling* vilka SKR har identifierat tidigare: Vetenskaplig grund i utbildningen, pedagogiskt ledarskap, kollegialt lärande, analys av måluppfyllelse, rollbeskrivningar för personalkategorier samt särskilt stöd. Även förskollärarna (se nästa kapitel) har fått frågor om hur väl den egna förskolan kännetecknas av dessa arbetssätt.

Frågor om kommunernas systematiska kvalitetsarbete

I den förra rapporten kunde SKR konstatera att en överväldigande majoritet av kommunerna följer upp de nationella målen, genomför systematiska analyser samt har beslutade gemensamma rutiner för det systematiska kvalitetsarbetet på enhetsnivå.

Årets undersökning går därför steget längre och undersöker *hur* SKA-arbetet har formerats på huvudmannnivå. Detta görs utifrån ett antal frågeställningar som inspirerats av frågor som finns med i Skolverkets stora undersökning, ”[Systematiskt kvalitetsarbete hos huvudmän för förskola och grundskola](#)”²⁴, som genomfördes 2020.

De sex frågeställningarna som valts ut är:

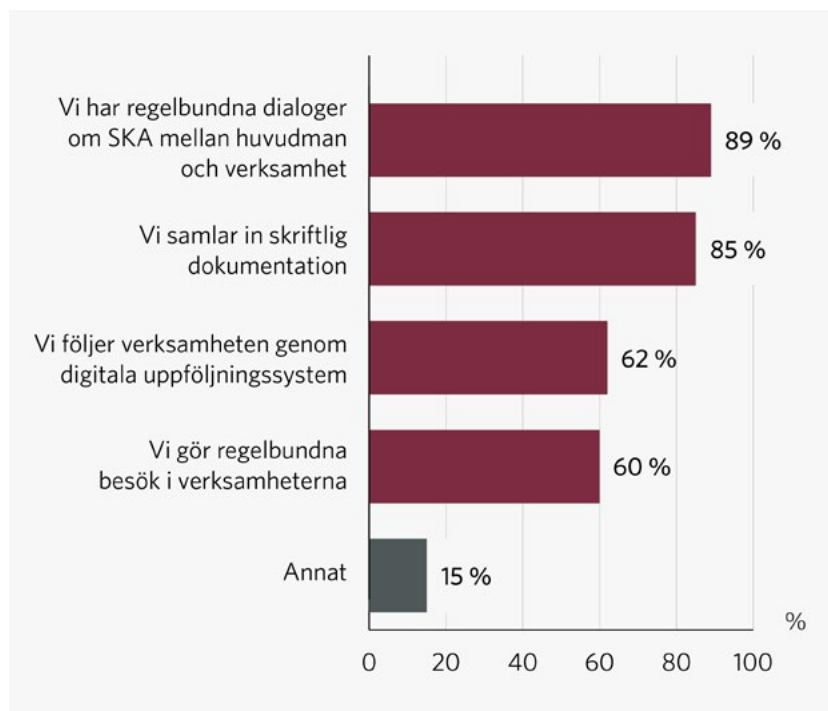
1. Hur följer ni upp er/era förskolors verksamhet gentemot de nationella målen?
2. Vilka personalkategorier deltar vanligtvis i regelbundna dialoger om det systematiska kvalitetsarbetet?
3. Vilka processer/metoder använder ni för att få kunskap om kvaliteten i era verksamheter?
4. Vilka underlag använder ni som huvudman er av för att få kunskap om kvaliteten i förskolan?
5. Vilka typer av jämförelser gör ni utifrån de olika underlagen?
6. Inom vilka områden upplever ni att det förekommer särskilda utvecklingsbehov hos er som huvudman?

Not. 24 Fokus för Skolverkets urvalsundersökning var skolformerna förskola och grundskola. Svaren inbegrep många enskilda förskolehuvudmän och gav inga möjligheter till jämförelser mellan kommuner. Den möjligheten ges i stället i SKR:s undersökning via statistikdatabasen Kolada.

Regelbundna kvalitetsdialoger med rektor vanligaste formen av uppföljning (fråga 1)

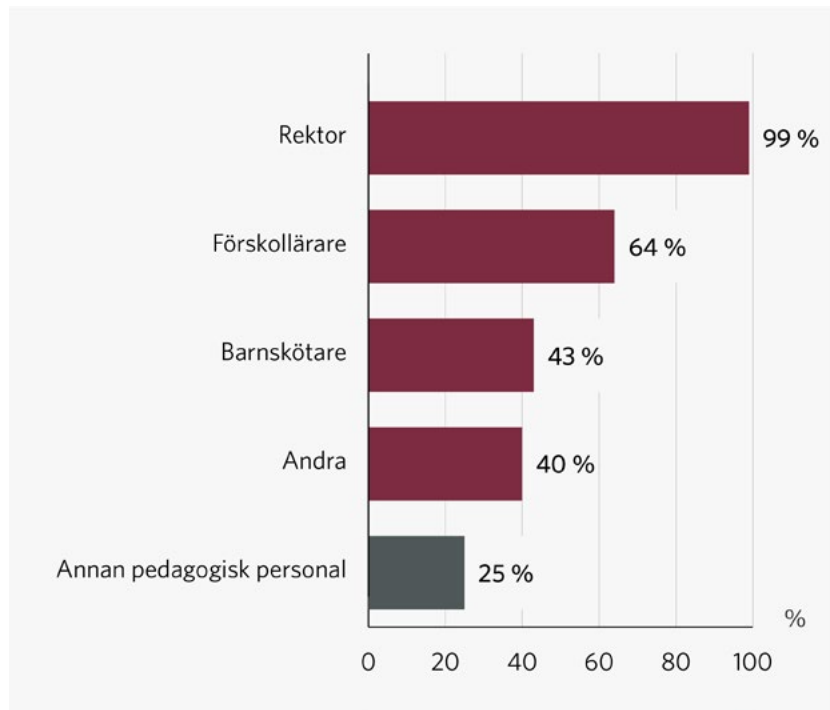
Diagram 14: Kommunernas uppföljning av läroplanens mål (andel kommuner i procent)

Nära nio av tio kommuner (89 procent) följer upp de nationella läroplansmålen via regelbundna kvalitetsdialoger med verksamheterna och nästan lika många (85 procent) följer måluppfyllelsen genom att samla in skriftlig dokumentation. En majoritet av de svarande kommunerna använder sig även av digitala verksamhets-system och regelbundna verksamhetsbesök i kvalitetsarbetet.

Rektor och förskollärare deltar oftast i dialoger om SKA (fråga 2)

Diagram 15: Personalkategorier som vanligtvis deltar i regelbundna dialoger om det systematiska kvalitetsarbetet (andel kommuner i procent)

Svaren i diagram 15 visar att rektor ses som en given samtalspartner i huvudmannens kvalitetsdialoger med verksamheterna. I 99 av 100 svarande kommuner deltar rektor och vanligtvis tillsammans med förskollärare (i 64 procent av kommunerna). I drygt fyra av tio kommuner (43 procent) deltar också barnskötare i huvudmannens kvalitetsdialoger.

I den förhållandevis stora kategorin ”andra” (40 procent) ryms olika tjänstepersoner och funktioner såsom utvecklingsledare, kvalitetsutvecklare, biträdande rektor, personal från barn och elevhälsan samt controllers etc. I kategorin ”annan pedagogisk personal” hittas exempelvis specialpedagoger och förste förskollärare.

Svaren visar att rektor ses som en given samtalspartner i huvudmannens kvalitetsdialoger med verksamheterna.

När det kommer till processer/metoder för att undersöka kvaliteten visar svaren på ett brett register hos kommunerna.

Kvalitetsdialoger vanligaste metoden för att undersöka kvalitet (fråga 3)

När det kommer till processer/metoder för att undersöka kvaliteten visar svaren på ett brett register hos kommunerna. Kvalitetsdialoger används av nio av tio svarande kommuner, följt av självvärderingar på enhetsnivå samt kommunal tillsyn av fristående förskolor vilka tre av fyra kommuner (75 procent) använder. Verksamhetsbesök (70 procent) och Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar (53 procent) är också vanligt förekommande medan användning av upphandlat processtöd (40 procent) och kollegial observation av undervisningen används i mindre utsträckning (30 procent).

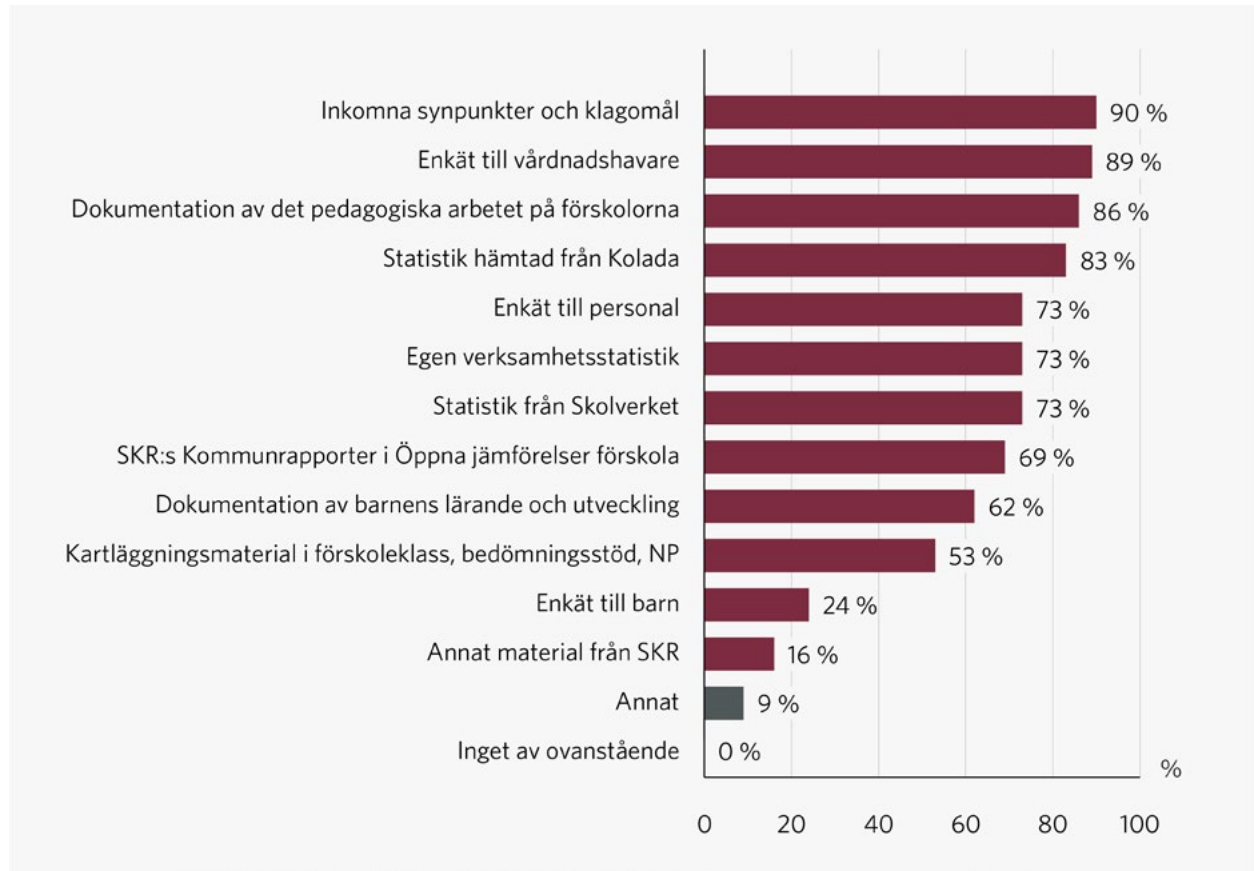
Inkomna synpunkter och enkäter till vårdnadshavare de vanligaste underlagen i kvalitetsarbetet (fråga 4)

Kommunerna fick i en flervalsfråga med tolv fasta svarsalternativ ange de underlag som de använder sig utav i SKA-arbetet, se diagrammet nedan.

Listan toppas av inkomna synpunkter och klagomål (90 procent) tätt följt av enkäter till vårdnadshavare (89 procent) och pedagogisk dokumentation (86 procent). Men mycket annat används också frekvent. Noterbart är att statistik från Kolada används oftare än Skolverkets dito samt att drygt två tredjedelar av kommunerna (69 procent) använder kommunrapporterna från SKR:s Öppna jämförelser – Förskola.

Diagram 16: Underlag som används för att få kunskap om kvaliteten i förskolan (andel kommuner i procent)

Dokumentation som specifikt rör barnens lärande och utveckling används av 62 procent av huvudmännen. Drygt hälften (53 procent) använder kartläggningmaterial för förskoleklass och/eller bedömningsstöd eller nationella prov – det vill säga olika typer av resultat från grundskolan – som en del i att följa upp förskolors kvalitet.

Mindre vanligt är enkäter till barn, som används som ett underlag i färre än var fjärde kommun. Noterbart är även att enkäter till vårdnadshavare används mer frekvent än enkäter till personal.

Resultaten jämförs över tid, mellan enheter och med riket (fråga 5)

På frågan om vilka typer av jämförelser som huvudmannen gör utifrån de olika underlagen är det tydligt att sådana görs och att de görs brett. Nästan samtliga kommuner (95 procent) jämför resultaten över tid och mer än åtta av tio (82 procent) jämför resultat mellan de egna enheterna och med riket. ”Andra jämförelser” är mindre vanliga (6 procent) och rör vanligtvis olika dimensioner av genus (flickor/pojkar) eller jämförelser mellan olika geografiska områden inom kommunen.

Stort upplevt behov av att förbättra analysarbetet (fråga 6)

Diagram 17: Områden där det finns särskilda utvecklingsbehov på huvudmannanivå (andel kommuner i procent)

Trots att 90 procent av kommunerna uppgett att de har centralt beslutade rutiner för analys upplevs utvecklingsbehoven likvärligt vara klart störst här.

Olika aspekter av analysarbetet toppar nämligen listan över upplevda och särskilda utvecklingsbehov; analys av resultat (69 procent), analys av genomförda aktiviteter (54 procent), uppföljning av resultat (37 procent) samt framtagande av åtgärder/insatser/aktiviteter utifrån analysen (35 procent). De upplevda utvecklingsbehoven när det gäller analys återfinns brett och inom samtliga kommungrupper och det tycks inte föreligga någon storleksfaktor. Därför går det att på goda grunder anta att det finns ett uppdämt stödbehov när det kommer till analysarbete på huvudmannanivå. Här kan nämnas att det ligger i SKA-begreppets natur att analysarbetet ständigt behöver utvecklas. Det ska därför inte uteslutas att de kommuner som kommit långt i sitt analysarbete också ser tydligare utvecklingsbehov på området.

När det gäller strukturen och ramarna för SKA-arbetet tycks det annars vara betydligt bättre ställt. Här upplever i stället sju av tio kommuner att det inte föreligger något särskilt utvecklingsbehov. Noterbart är att blott var tjugonde kommun (5 procent) upplever sig sakna särskilda utvecklingsbehov i sitt SKA-arbete.

Det ska därför inte uteslutas att de kommuner som kommit långt i sitt analysarbete också ser tydligare utvecklingsbehov på området.

Frågor om socioekonomisk resursfördelning

Här ställdes precis som för två år sedan frågor om förekomsten av socioekonomiska modeller för resursfördelning och om modellerna i förekommande fall blir föremål för utvärdering. Denna gång hade dock undersökningen kompletterats med frågor om hur mycket resurser som fördelas, hur modellerna är konstruerade i detalj samt vilka andra kompensatoriska åtgärder som används i stället för socioekonomiska beräkningsmodeller.

Det finns kommuner som inte har behov av en socioekonomiskt viktad resursfördelning. Det kan handla om kommuner med få förskolor eller kommuner där de socioekonomiska förutsättningarna inte varierar särskilt mycket. Det finns även andra åtgärder som kan användas i kompensatoriskt syfte.

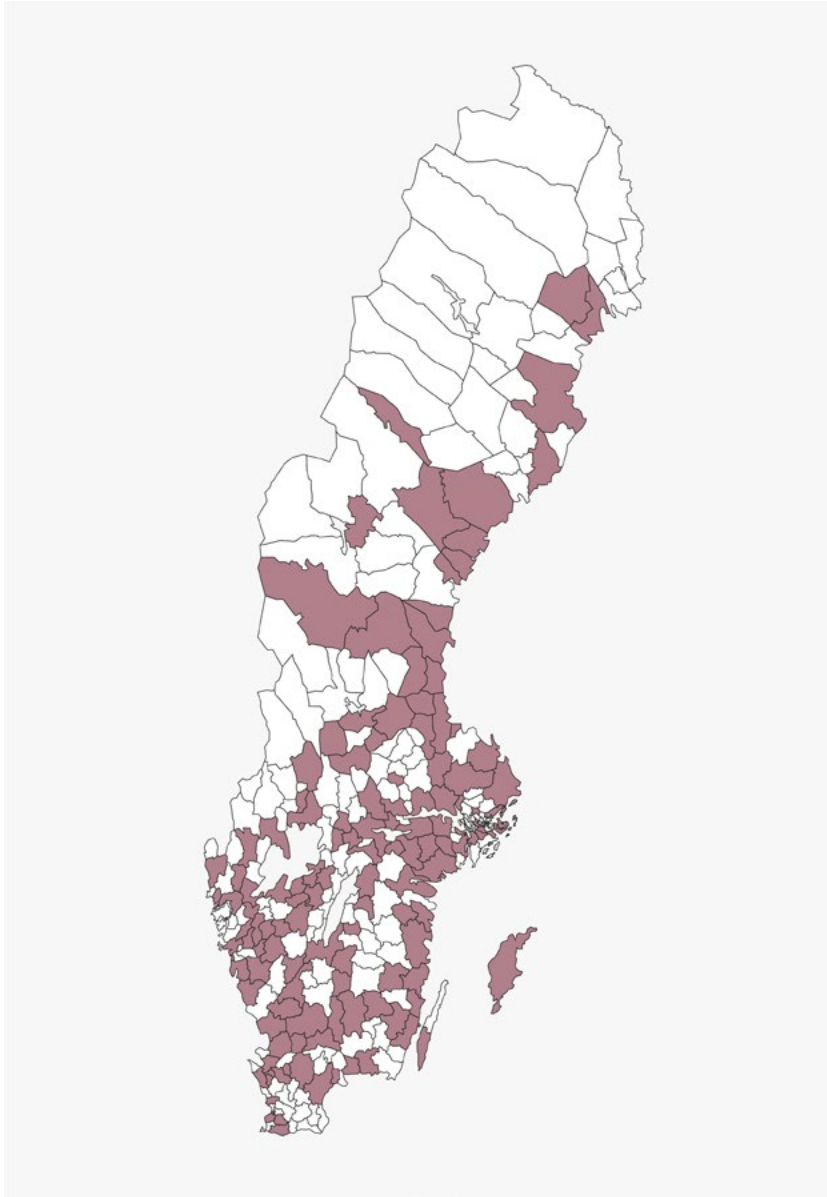
Nationella undersökningar har pekat på att användningen av socioekonomiska resursfördelningsmodeller ökar.

Mer än hälften av kommunerna fördelar resurser utifrån socioekonomi

Tidigare nationella undersökningar har pekat på att användningen av socioekonomiska resursfördelningsmodeller ökar. År 2016 visade en undersökning från Skolinspektionen att var tredje kommun fördelade resurser utifrån socioekonomiska parametrar i förskolan. Den siffran hade ökat till 50 procent i SKR:s undersökning från hösten 2020.

Resultaten från årets undersökning visar på en fortsatt ökning. I år anger för första gången mer än hälften av kommunerna (53 procent) att de använder sig av en socioekonomisk modell vid fördelning av resurser till förskolan. Totalt 16 kommuner, från Nordanstig med 9 500 invånare till Umeå med 131 000 invånare, uppger att de infört sin modell efter den 1 januari 2021. Antalet stämmer bra med den prognos som SKR gjorde i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*.

Karta 2: Kommuner som tillämpar socioekonomisk resursfördelning i förskolan 2022

Rent geografiskt syns en tydlig koncentration till södra Sverige och utmed norra Östersjökusten. Relativt få kommuner i Norrlands inland tillämpar en socioekonomisk resursfördelning. Detta illustreras i kommunkartan här intill.

Det vanligaste angivna skälet till att kommuner väljer att inte använda sig av en socioekonomisk resursfördelningsmodell är att kommunen använder andra kompensatoriska åtgärder (se nedan). Nära hälften av kommunerna (44 procent) anger detta som ett skäl. Nästan lika vanligt är att det inte finns några upplevda behov utifrån små skillnader i barnens bakgrund (35 procent) eller att det finns ett pågående arbete med frågan om socioekonomisk resursfördelning (33 procent). Den minst vanliga anledningen är att det finns för få förskolor i kommunen. Men likväl anger var femte kommun (21 procent) detta som en anledning.

Vanligare i större kommuner än i små

Trots att både små och stora kommuner valt att införa en socioekonomisk fördelningsmodell under det senaste året finns det fortsatt en märkbar storleksfaktor när det gäller förekomsten av socioekonomisk resursfördelning. Detta framgår av tabellen nedan.

Tabell 2: Förekomst av socioekonomisk resursfördelning utifrån folkmängd, år 2022

Folkmängd	Använder socioekonomisk resursfördelning	Använder inte socioekonomisk resursfördelning
<10 000	26 %	74 %
10 000-20 000	43 %	57 %
20 001-30 000	56 %	44 %
30 001-40 000	68 %	32 %
40 001-50 000	86 %	14 %
> 50 000	93 %	7 %
Totalt	53 %	47 %
Medianstorlek	28 200	12 100

En socioekonomisk fördelningsmodell är betydligt vanligare i befolkningsmässigt större kommuner än i små. De kommuner som idag tillämpar en socioekonomisk resursfördelning är nära 2,5 gånger större än de kommuner som inte gör det vilket framgår i tabell 2. Detta mönster har noterats tidigare och gäller fortsatt. I förskolan är det vanligast med en socioekonomisk modell bland storstadskommuner, större kommuner och kommuner som ligger nära dessa. Inom samtliga kommungrupper är det vanligare med socioekonomisk resursfördelning i befolkningsmässigt större kommuner.

En socioekonomisk fördelningsmodell är betydligt vanligare i befolkningsmässigt större kommuner än i små.

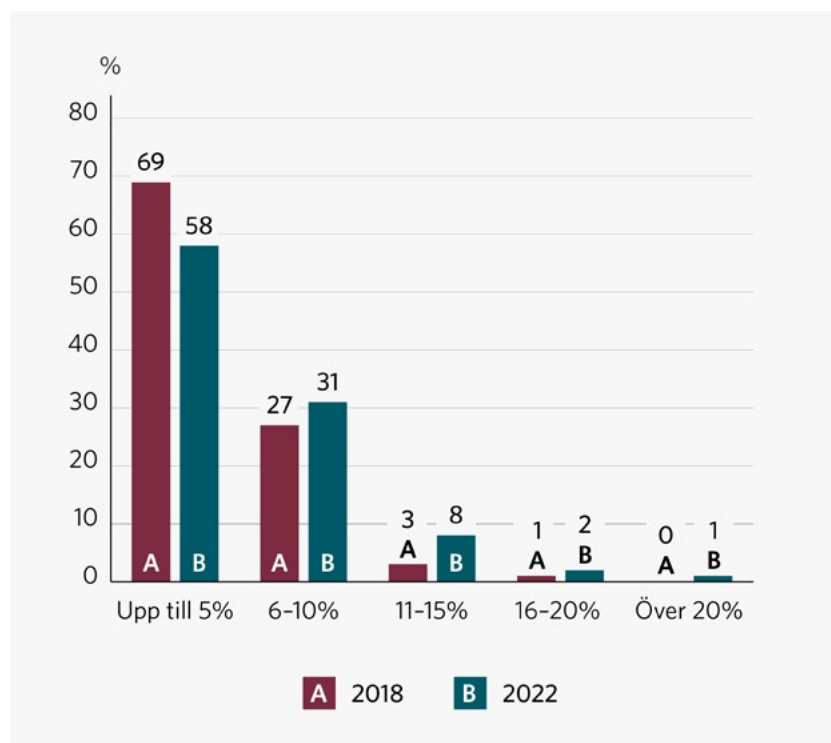
Om man ser till samtliga barn i förskolan är det därmed drygt tre fjärdedelar av förskolebarnen som bor i områden som tar hänsyn till socioekonomi i sin resursfördelning. Hur stor omfördelningen är varierar dock mellan kommuner.

Mer resurser omfördelas än tidigare

En nyhet i årets Öppna jämförelser – Förskola är att det även ställdes en följdfråga om storleken på omfördelningen. Resultaten visar sammantaget på skillnader i omfördelningens storlek samt att omfördelningar har ökat i omfattning jämfört med en äldre SKR-undersökning från 2018 (se diagram 18 nedan).

Diagram 18: Kommunernas omfördelning utifrån socioekonomiska faktorer 2018 respektive 2022 (andel kommuner i procent)

För fyra år sedan uppgav 27 procent av kommunerna att de omfördelar mellan 6–10 procent av resurserna utifrån socioekonomiska parametrar, idag uppgår den siffran till 31 procent. Förskjutningen är tydlig vilket visar sig då åtta procent av kommunerna idag omfördelar mellan 11–15 procent av resurserna. För fyra år sedan gjorde endast tre procent av kommunerna det. Även om

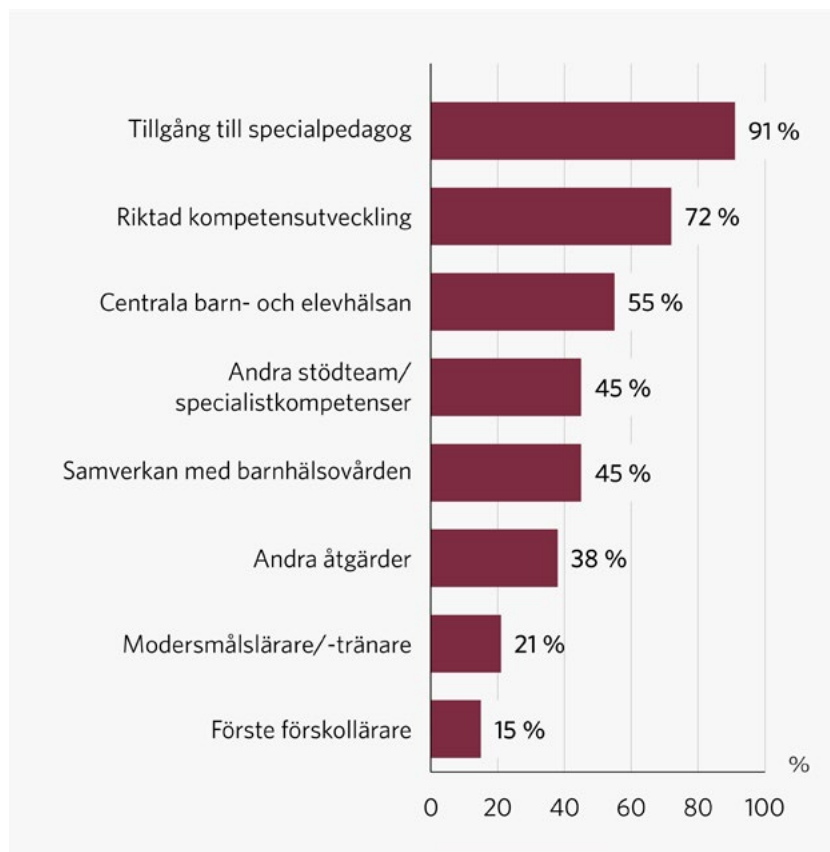
det fortsatt är en bit upp till grundskolans omfördelningsstorlekar (år 2018 omfördelade 33 procent av kommunerna mellan 6–10 procent och 14 procent av kommuner mellan 11–15 procent i grundskolan) så är riktningen tydlig. Omfördelningen ökar i både omfattning och storlek.

Omfördelningen ökar i både omfattning och storlek.

Tillgång till specialpedagog den vanligaste åtgärden för kommuner utan fördelningsmodell

De 120 kommuner som av olika skäl valt att inte använda sig av en socioekonomisk resursfördelning fick ange vilka kompensatoriska åtgärder de använder.

Diagram 19: De vanligaste kompensatoriska åtgärderna för kommuner utan socioekonomisk resursfördelning (andel kommuner i procent)

Den i särklass mest använda kompensatoriska åtgärden är tillgång till specialpedagog.

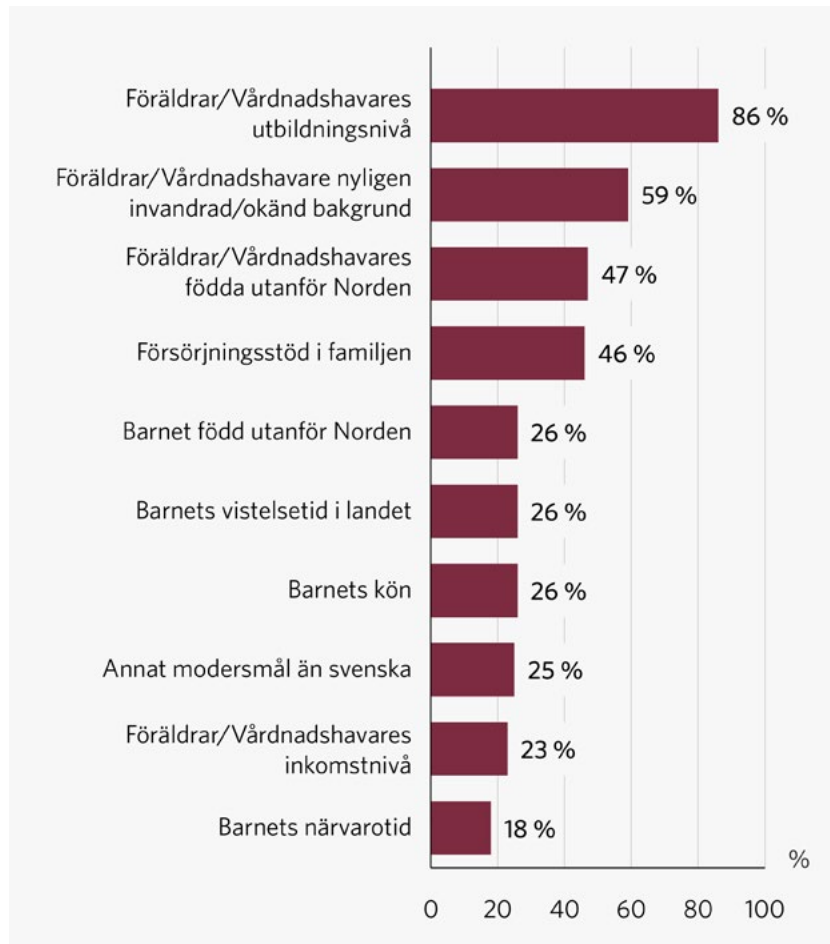
Den i särklass mest använda kompensatoriska åtgärden är tillgång till specialpedagog. Hela 91 procent av dessa kommuner har angett detta som en åtgärd. Även riktad kompetensutveckling, barn- och elevhälsan och samverkan med barnhälsovården anges som vanliga åtgärder. Svarskategorin "Andra åtgärder" är ett fritextalternativ vilket kraftigt domineras av svar på temat extra personal, förstärkt personaltäthet och mindre barngrupper.

Vårdnadshavarnas utbildningsnivå den vanligaste faktorn i fördelningsmodellen

SKR frågade även vilka parametrar som den socioekonomiska resursfördelningen baseras på. Svaren på denna följdfråga redovisas nedan i diagram 20.

Diagram 20: Faktorer som används för att beräkna omfördelningens storlek (flera svarsalternativ är möjliga) (andel kommuner i procent)

Faktorer kopplade till barnet är betydligt ovanligare och används av ungefär var fjärde kommun.

Diagrammet visar att föräldrars/vårdnadshavares utbildningsnivå dominerar kraftigt. Hela 86 procent av kommunerna har uppgett att detta finns med som en faktor i beräkningsmodellen. Modellerna tar i lägre, men fortfarande i hög grad, hänsyn till föräldrars/vårdnadshavares bakgrund; om de nyligen har invandrat till Sverige eller om de är födda utanför Norden. Även förekomst av försörjningsstöd i familjen finns med som en beräkningsgrundande parameter i nästan varannan kommun. Faktorer kopplade till barnet är betydligt ovanligare och används av ungefär var fjärde kommun.

Knappt hälften av kommunerna utvärderar modellen

Av de 136 kommuner som använder en socioekonomisk resursfördelningsmodell svarar ungefär en av fyra (26 procent) att det också finns skriftliga och på central ledningsnivå beslutade rutiner för att på förvaltningsnivå systematiskt utvärdera resursfördelningsmodellen. Svaren visar dock att en större andel av kommunerna (40 procent) likväl har genomfört en systematisk utvärdering av resursfördelningsmodellen sedan januari 2020. Det är ungefär samma andel som senast vilket ger en fingervisning om att det sker en utvärdering av modellerna ungefär vartannat år och då i nära var fjärde svensk kommun. De delvis motstridiga svaren här kan tolkas som att det sker återkommande utvärderingar men att dessa inte alltid sker utifrån formellt beslutade rutiner.

I enkäten ställdes också frågan om kommunerna har skriftliga och på ledningsnivå beslutade rutiner för hur de omfördelade resurserna ska användas. Ungefär var fjärde kommun (27 procent) svarade att de har sådana beslutade rutiner. I vilken mån detta ska ses som en frihet för enheterna/rektorererna att själva avgöra hur de fördelade medlen ska användas är oklart. Men att en viss frihet finns är tydligt.

Socioekonomisk resursfördelning i Hudiksvall

Hej Annika Gabrielsson, verksamhetschef. Hudiksvalls förskolor har en socioekonomisk resursfördelningsmodell sen 2012 och fördelar cirka sex procent efter socioekonomi. Vad används resurserna till?

Tilläggsbeloppet används mest till ökad bemanning för att kunna dela barngrupper och arbeta i mindre grupper utifrån behov. Det används också för att minska barngruppers storlek när det är möjligt. Det innebär färre barn i grupperna med bibehållen personaltäthet. Det används också till tolkstöd, utvecklingsledaruppdrag och extra resurser utifrån särskilt stöd.

Vad är den största utmaningen med socioekonomisk resursfördelning?

Lägre budget som kan innebära något större barngrupper och ökad personaltäthet för de förskolor som inte får ett socioekonomiskt tilläggsbelopp. Informationen till övriga förskolor är viktig för förståelse för varför det inte fördelas lika mycket till alla förskolorna. Det upplevdes från början en ökad arbetsbelastning vid de förskolor som fick dela med sig budget till de förskolor som omfattades av ett socioekonomiskt tilläggsbelopp. Nu efter en längre tid så finns både förståelse och ett accepterande att fördela budget utifrån.

Kan du ge fler exempel på insatser ni gör för en mer likvärdig och kompensatorisk förskola?

Utifrån kommunrapporten i Öppna jämförelser – Förskola 2020 synliggjordes en bristande likvärdighet för barnen i förskolan i vår kommun. Utifrån detta söktes och beviljades statsbidrag för att kunna rekrytera och behålla personal, öka kompetensutveckling och minska barngruppers storlek. Vi har beslutat att rikta hela statsbidraget till fyra av kommunens största förskolor med störst behov utifrån socioekonomi. Det innebär bland annat nya tjänster som förskollärare med specialpedagogisk kompetens som utökar bemanningen med fler legitimerade förskollärare.

Har du något ytterligare medskick till andra kommuner?

Att använda faktabaserade underlag och forskning inför beslut för en ökad likvärdighet. Vi dokumenterar, analyserar och mäter också barngruppers språkliga medvetenhet när de lämnar förskolan för att säkerställa att förskolan erbjudit en undervisning som riktas emot läroplansmålen. En analys av varje förskolas resultat och behov ligger till grund för beslut som behöver fattas.

Frågor om arbetet med framgångsfaktorer

Detta nya område i årets enkät tar fasta på framgångsfaktorerna för verksamhetsutveckling. SKR vill genom undersökningen se i vilken utsträckning det finns ett formaliserat arbete med dessa på central huvudmannanivå (rutiner), och om det även har genomförts riktade satsningar (från huvudmannanivå) inom dessa områden under den innevarande mandatperioden.

Svaren från huvudmannaenkäten, som redovisas nedan, kan sedan jämföras med svaren i den förskolläraryenkät som SKR låtit genomföra under våren 2022 med 145 deltagande kommuner (se sidan 64–73). Förskolläraryenkäten beskriver i vilken utsträckning kommunens förskolor, enligt förskollärarna, kännetecknas av dessa framgångsfaktorer.

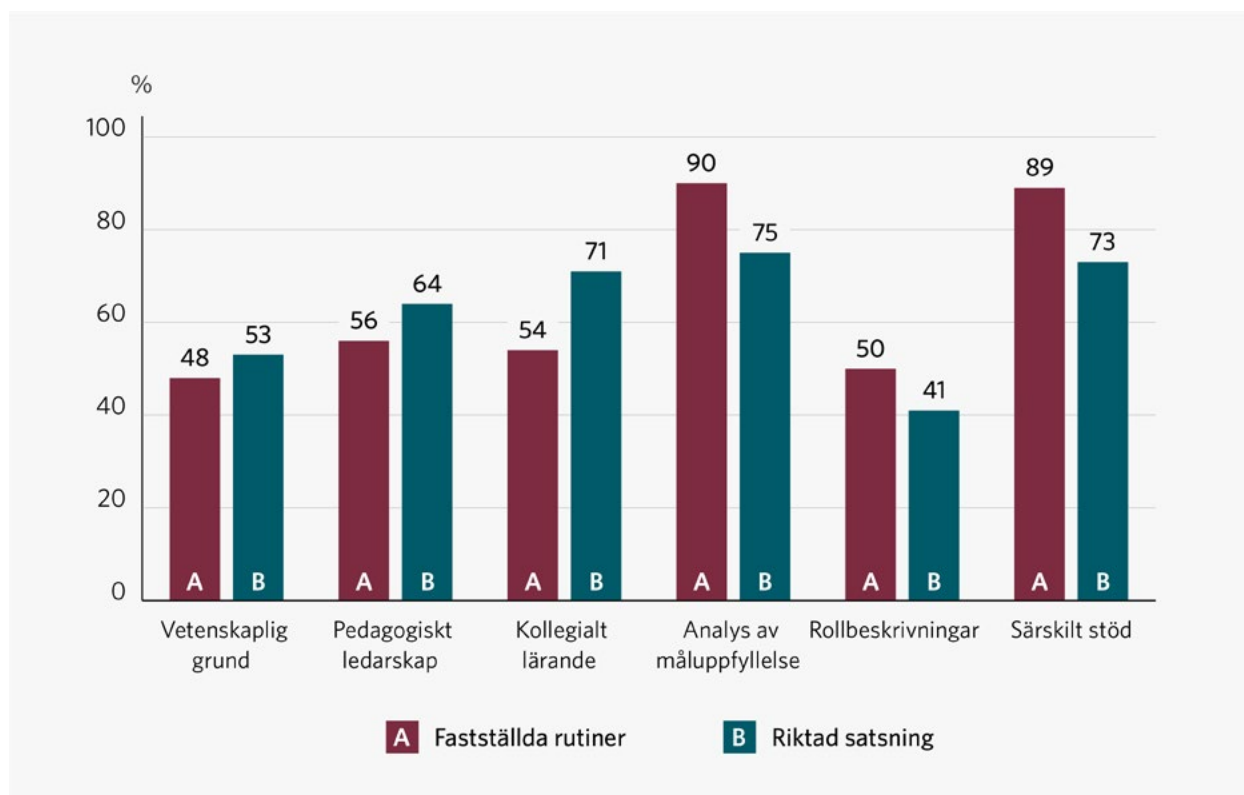
Förskolläraryenkäten beskriver i vilken utsträckning kommunens förskolor, enligt förskollärarna, kännetecknas av dessa framgångsfaktorer.

I enkäten har SKR frågat efter förekomsten av sex framgångsfaktorer²⁵ (se diagram 21 nedan):

- › Vetenskaplig grund i utbildningen
- › Pedagogiskt ledarskap
- › Kollegialt lärande
- › Analys av måluppfyllelse
- › Rollbeskrivningar för personalkategorier
- › Särskilt stöd till barn

Not. 25 SKA-arbetet är den sjunde faktorn enligt SKR:s modell och den har ett eget avsnitt, se ovan.

Diagram 21: Andel (%) kommuner med fastställda centrala rutiner respektive riktade satsningar

Mest fokus på analysarbete och särskilt stöd

Resultaten visar att nio av tio kommuner har fastställda rutiner på central ledningsnivå för analysarbetet och att tre av fyra kommuner även genomfört en riktad satsning på analysarbete under den senaste mandatperioden (från den 1 januari 2019). Detta förvånar inte med tanke på att just analysarbetet upplevs vara huvudmännens mest angelägna utvecklingsområde. Många kommuner har även centrala rutiner för det särskilda stödet i förskolan (89 procent) samt riktade satsningar inom området särskilt stöd (73 procent). Inom både dessa områden, samt inom området rollbeskrivningar, är det fler kommuner som har rutiner än som genomfört en riktad satsning.

Det omvända förhållandet gäller för de tre återstående områdena; Vetenskaplig grund, Pedagogiskt ledarskap och framför allt Kollegialt lärande. Här pågår i stället andelsmässigt fler riktade kommundemensamma satsningar än vad det finns fastställda rutiner för. En rimlig förklaring är att dessa tre områden upplevs som mer ”verksamhetsnära” och ligger närmare rektors beslutsmandat. Behovet av att ha fastställda rutiner här upplevs sannolikt som något mindre.

Förskollärarenkät: Framgångsfaktorer för verksamhetsutveckling

Bakgrund

Kunskapen om vad som krävs för skolutveckling är idag bred och väl grundad i såväl svensk som internationell forskning. De studier som gjorts ger en samstämmig bild av vilka faktorer och förutsättningar som krävs för att nå framgång.

Kunskapen om vad som krävs för skolutveckling är idag bred och väl grundad i såväl svensk som internationell forskning.

SKR har i två rapporter²⁶ analyserat vad som kännetecknar framgångsrika skolkommuner och lyckad utveckling av undervisning och arbetssätt. Dessa kännetecken, benämnda som framgångsfaktorer eller framgångsrika arbetssätt, uttrycker ett antal generella principer och förhållningssätt som sannolikt har bäring på andra verksamheter och verksamhetsområden än skola och skolverksamhet. I syfte att undersöka hur förskolan förhåller sig till framgångsfaktorerna lät SKR under år 2020 konstruera en enkät i vilken det formulerats en fråga för respektive framgångsfaktor. Dessa testades sedan i pilotstudie med förskollärare i åtta kommuner och resultaten redovisades i *Öppna jämförelser – Förskola 2020*.

Not. 26 [Konsten att nå resultat - erfarenheter från framgångsrika Skolkommuner](#) (SKL, 2009), samt [Framgångsfaktorer för skolans utveckling](#) (SKL, 2019). För mer utförliga beskrivningar och resonemang hänvisar vi i första hand till Framgångsfaktorer för skolans utveckling.

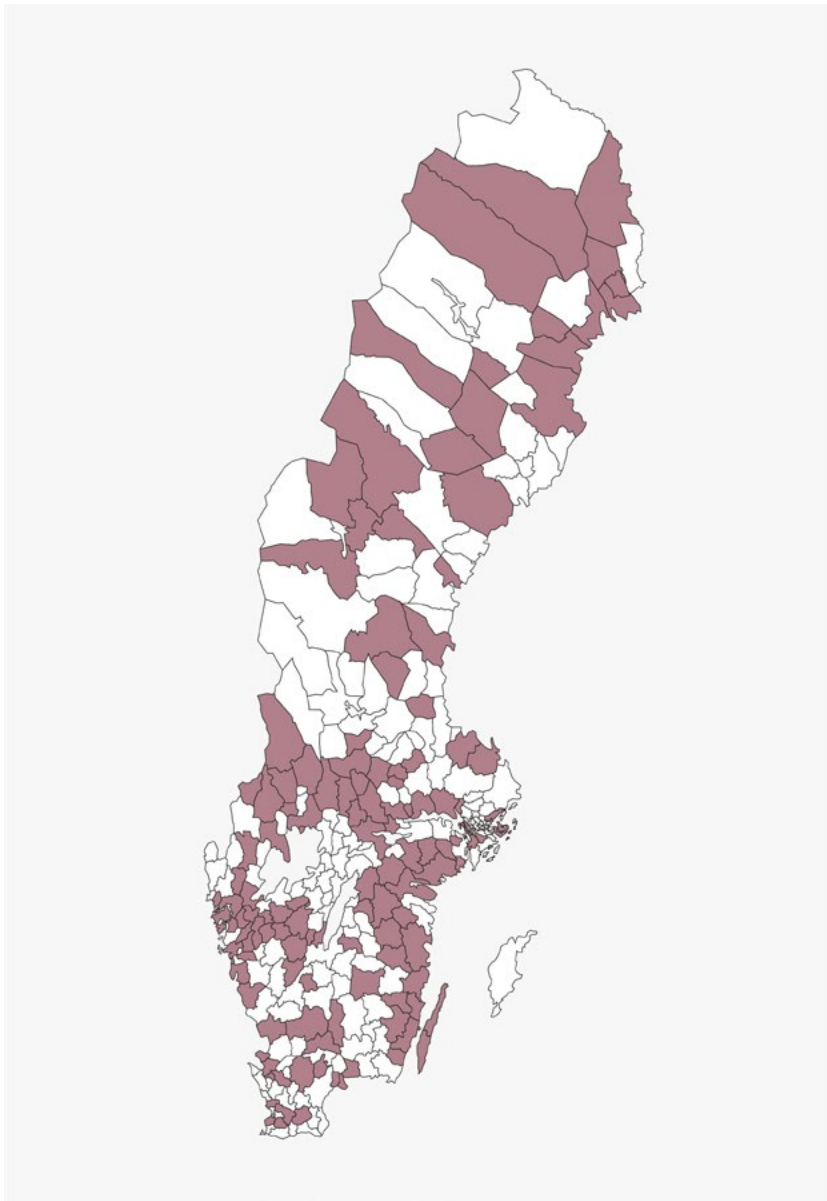
Den största skillnaden är dock att undersökningen denna gång erbjudits till samtliga kommuner.

God representativitet i deltagandet

Till årets undersökning har frågorna reviderats och även utökats till att omfatta två frågor om pedagogiska lärmiljöer. Den största skillnaden är dock att undersökningen denna gång erbjudits till samtliga kommuner. Exakt hälften av landets kommuner, 145, valde att delta och enkäten skickades ut till nära 25 000 förskollärare. Det motsvarar knappt 60 procent av alla förskollärare i Sveriges förskolor och 70 procent av de kommunalt anställda förskollärarna. Svarsfrekvensen i undersökningen uppgick till 50 procent vilket innebär att nära 30 procent av alla förskollärare i Sverige, och en tredjedel kommunalt anställda förskollärare, bidragit med sina åsikter. Som kartan nedan visar är deltagande kommuner spridda över hela riket och representerar även samtliga kommungrupper.

Karta 3: Deltagande kommuner i SKR:s förskollärenaenkät 2022

Undersökningen ger således en mycket god fingervisning om hur den svenska förskolan, enligt förskollärarna, förhåller sig till de identifierade framgångsfaktorerna.

SKR:s ambition är att fler kommuner med tiden ska välja att delta i undersökningen.

Förskollärares bedömningar av kvalitet utifrån enkätfrågorna

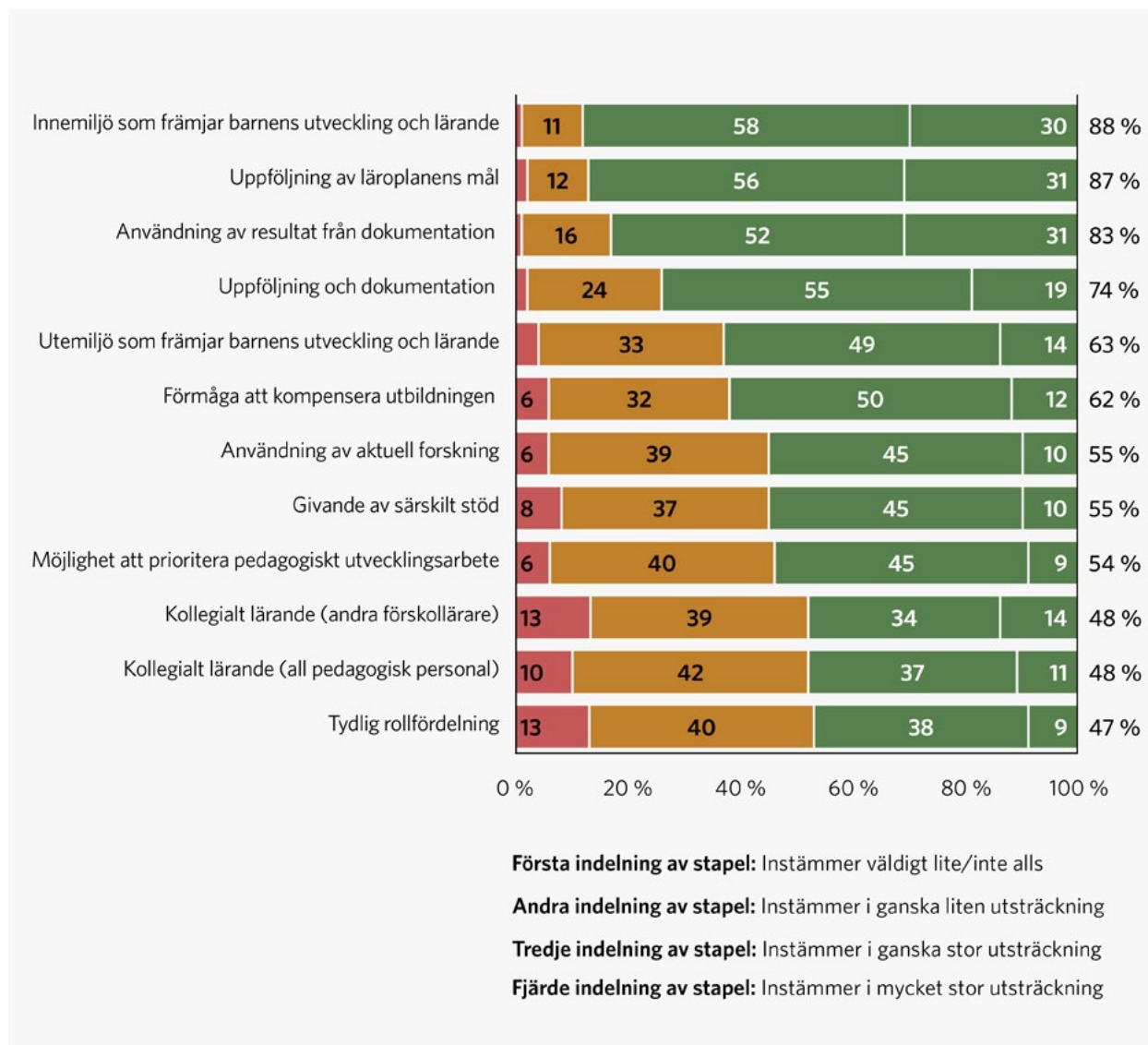
Det huvudsakliga syftet med undersökningen är att erbjuda ett frågebatteri som kan tjäna som underlag för lokala undersökningar och diskussioner. Resultaten från undersökningen pekar ut olika områden som förskollärarna tycker fungerar mer eller mindre bra i den egna verksamheten. SKR:s ambition är att fler kommuner med tiden ska välja att delta i undersökningen.

I årets undersökning ställdes följande tolv frågor till legitimerade förskollärare verksamma vid kommunala förskolor i de 145 kommunerna:

1. I vilken utsträckning följer ni upp och dokumenterar varje barns lärande på ett systematiskt sätt?
2. I vilken utsträckning följer ni upp hur väl utbildningen uppfyller läroplanens mål?
3. I vilken utsträckning använder ni resultat från dokumentation och uppföljningar för att utveckla utbildningen?
4. I vilken utsträckning använder ni aktuell forskning (t.ex. vetenskapliga artiklar eller seminarier) för att utveckla utbildningen?
5. I vilken utsträckning träffar du andra förskollärare på inplanerad tid för att diskutera pedagogiska frågor?
6. I vilken utsträckning har ni möjlighet att prioritera pedagogiskt utvecklingsarbete på din förskola?
7. I vilken utsträckning finns det en tydlig rollfördelning mellan förskollärare och övrig pedagogisk personal (t.ex. barnskötare) på din förskola?
8. I vilken utsträckning finns det inplanerad tid för all pedagogisk personal att diskutera pedagogiska frågor på din förskola?
9. I vilken utsträckning ges särskilt stöd till de barn som är i behov av det?
10. I vilken utsträckning anpassar din förskola utbildningen för att kompensera barn från resurssvaga hemförhållanden så att de får samma förutsättningar att lära och utvecklas som andra barn?
11. I vilken utsträckning finns en innemiljö som främjar barnens utveckling och lärande?
12. I vilken utsträckning finns en utemiljö som främjar barnens utveckling och lärande?

Svaren redovisas inledningsvis i form av svarsfördelning per fråga samt andelen positiva svar i procent. Nio av tolv frågor ger en överblick av positiva svar. Svaren redovisas nedan i diagram 22.

Diagram 22: Svarsfördelning (%) och andel positiva svar för de olika frågorna/framgångsfaktorerna

Hela 88 procent av förskollärarna menar att förskolans inommiljö främjar barnens utveckling och lärande.

Förskollärarna är mest positiva till inommiljöerna och uppföljningen av de nationella målen

Mest positiva är förskollärarna till förskolans inommiljö där hela 88 procent menar att denna främjar barnens utveckling och lärande, vilket är det högsta i hela undersökningen. Även uppföljningen av läroplanens mål – som vi vet att huvudmännen också prioriterar – får tummen upp med 87 procent positiva svar.

Användning av resultatdata och dokumentation av barnens lärande upplevs fungera bra

Även när det gäller användningen av resultat från dokumentation för att utveckla utbildningen – vilket mäter den verksamhetsnära analyskapaciteten – ges en övervägande positiv bild från förskollärarna (83 procent positiva svar). Även framgångsfaktorn ”Uppföljning och dokumentation” (74 procent positiva svar) som handlar om att dokumentera varje barns lärande på ett systematiskt sätt (och därmed ge underlag till det lokala analysarbetet) upplevs fungera bra. Var femte förskollärare instämmer i mycket stor utsträckning med påståendet att förskolan dokumenterar varje barns lärande på ett systematiskt sätt medan endast var femtionde förskollärare instämmer väldigt lite/inte alls.

Utemiljöer, särskilt stöd och användningen av forskning upplevs fungera nöjaktigt

Medan förskolornas inommiljö uppskattas av de flesta förskollärare ges en betydligt mer splittrad bild av utemiljöerna. Fortsatt är fler förskollärare positiva (63 procent) än negativa men jämfört med inommiljöerna ger en betydligt större andel av respondenterna uttryck för att utemiljöerna i ganska liten utsträckning främjar barnens utveckling och lärande. Inga uppenbara skillnader står här att finna mellan kommungrupper. Mellan olika kommuner är dock skillnaderna betydligt större.

De två frågorna som behandlar olika former av stöd ges försiktigt positiva svarsvärden. Förskolans förmåga att kompensera barn från resurssvaga hem ges 62 procent positiva svar medan den egna förskolans förmåga att tillhandahålla särskilt stöd hamnar

på 55 procent. Samma andel, 55 procent av förskollärarna, anser att aktuell forskning (t.ex. vetenskapliga artiklar eller seminarier) används i ganska eller mycket stor utsträckning för att utveckla utbildningen. Dessa tre områden upplevs varken fungera jättebra eller jättedåligt. De befinner sig någonstans mitt emellan.

Otydlig rollfördelning och svårt att hitta tid för att diskutera pedagogiska frågor

Möjligheten att prioritera pedagogiskt utvecklingsarbete, som kan ses som en indirekt måttstock på rektors pedagogiska ledarskap, når nätt och jämnt hälften positiva svar (54 procent). Här anas ett första men inte särskilt tydligt kommungruppsmönster. Närmare bestämt tenderar förskollärare i landsbygden vara något mindre positiva till möjligheterna att prioritera pedagogiskt utvecklingsarbete.

Tre framgångsfaktorer ges slutligen svagt negativa svarsvärden. Det kollegiala lärandet uttryckt som möjligheten att träffa andra förskollärare på inplanerad tid för att diskutera pedagogiska frågor 48 procent positiva svar. Samma andel positiva svar (48 procent) ger förskollärarna den parallella frågan om det finns inplanerad tid för all pedagogisk personal att diskutera pedagogiska frågor. Tidsfaktorn, möjligheten samt förmågan att frigöra tid till utvecklingsarbete är alla faktorer att beakta här. Här finns en upplevd brist som leder till svårigheter att prioritera det kollegiala lärandet.

Mest negativa är förskollärarna till den upplevt otydliga rollfördelningen (47 procent positiva svar) som finns mellan förskollärare och övrig pedagogisk personal (till exempel barnskötare).

Beträffande de tre faktorerna med negativa svarsvärden finns även undersökningens enda tydliga strukturella skillnader. Förskollärare verksamma i landsbygdskommuner är nämligen mer negativa till möjligheterna att diskutera pedagogiska frågor med kollegor. Här anas logistiska förklaringar – såsom långa avstånd mellan förskoleenheter – som kan vara svåra för huvudmannen att ”organisera bort”.

Storstäder och pendlingskommuner har tydligare rollfördelning än andra medan det är tvärtom i landsbygds-kommunerna.

Särskilt intressant är att de kommungrupper som har lägst förskollärartäthet är de som sticker ut när det gäller rollfördelning mellan förskollärare och barnskötare – men de sticker ut åt olika håll. Storstäder och pendlingskommuner har tydligare rollfördelning än andra medan det är tvärtom i landsbygdskommunerna. Detta kan vara tecken på olika strategier för att hantera en låg tillgång till förskollärare, därorstäder med pendlingskommuner i hög grad har arbetat med att förtydliga förskollärares roll och ansvar för undervisningen.

Personaltäthet och tid dominerar bland fritextsvaren

Som nämnts ovan upplever många förskollärare att det är svårt att frigöra tid till kvalitets- och utvecklingsarbete. Det framgår också tydligt av svaren på undersökningens avslutande fritextfråga ”Vad tycker du skulle vara det viktigaste för att förbättra utbildningen på din förskola?” Nära 8 300 förskollärare besvarade denna fråga vilket motsvarar 69 procent av alla förskollärare i undersökningen och nära var fjärde kommunalt anställd förskollärare i Sverige (24 procent).

En kategorisering av de vanligaste svaren visar att olika aspekter av personaltäthet och tid dominerar. Svar relaterade till ”mer personal” i form av ökad personaltäthet, fler förskollärare och mindre barngrupper anges i tre fjärdedelar av de fritextsvar som lämnats (75 procent) som de viktigaste kvalitetshöjande åtgärderna. Även mer tid för planering och reflektion önskas av många (43 procent) vilket troligen är en spegling av önskemålen om ökad personaltäthet. Olika dimensioner av stöd/särskilt stöd nämns av cirka 15 procent av de svarande vilket därmed är den tredje vanligaste kategorin. SKA-arbetet (dokumentation, analys och uppföljning) är den fjärde vanligaste kategorin och finns med i drygt tio procent av svaren. Nästan lika många (tio procent) anger förbättrade utomhusmiljöer alternativt mer resurser/budget som de viktigaste åtgärderna för att förbättra utbildningen. Slutligen nämner 4,5 procent av de svarande förskollärarna fortbildning/kompetensutveckling som de viktigaste åtgärderna medan något färre (tre procent) pekar på bättre ledarskap (rektor och ledning).

Olika bakgrundsfaktorer påverkar endast marginellt

Som redan konstaterats finns få skillnader i svar mellan kommungrupper, inte heller förskollärarnas erfarenhet eller kön tycks påverka svarsmönstren nämnvärt. Rangordningen mellan framgångsfaktorer ser i stort sett likadan ut oavsett respondentgrupp när medelvärdet för de tolv frågorna summeras.

Resultaten indikerar att erfarna förskollärare är något mer positiva än mindre erfarna och att förskollärare verksamma i landsbygdskommunerna på marginalen är mer missnöjda än de som arbetar i övriga kommungrupper. Detta kan relateras till frågorna om kollegialt lärande och rollfördelning.

Huvudmannens riktade satsningar ger inga utslag i förskollärarenkäten

När resultaten från förskollärarenkäten jämförs med svaren i huvudmannanenkäten saknas samband mellan de riktade satsningarna från huvudmannens sida och svaren från förskollärarna i samma kommun. Medelvärdena ligger konstant inom felmarginalen och förskollärarnas upplevelser är nästintill desamma oavsett om huvudmannen sagt sig genomföra en riktad satsning eller ej.

Då det saknas tidigare mätningar är det omöjligt att veta vad detta beror på. Det kan vara så att resultatet av de genomförda satsningarna visar sig först på längre sikt, eller så har den genomförda satsningen bidragit till ökad kunskap och till ett mer kritiskt förhållningssätt till den egna kapaciteten (vilket avspeglar sig i svaren), eller så har resultaten förbättrats från ett sämre, men för undersökningen osynligt, utgångsvärde. Eller så har satsningarna av olika anledningar inte bidragit till en upplevd kvalitetsutveckling i verksamheterna. Eller så är det ett samspel mellan alla dessa och andra faktorer som tillsammans utgör förklaringen. Det enda vi med säkerhet vet är satsningarna, på totalen, inte har bidragit till några mätbara skillnader i hur förskollärarna upplever kvalitet i förskolorna.

Avslutning

Likvärdig och kompensatorisk förskola? Reflektioner och slutsatser

En förskola av hög kvalitet kan ha en kompensatorisk effekt för barn med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. I rapporten har SKR på olika sätt belyst faktorer som påverkar likvärdighet – barns tillgång till förskola, förskolans kvalitet samt faktorer som påverkar dess kompensatoriska roll.

En förskola av hög kvalitet kan ha en kompensatorisk effekt för barn med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.

Likvärdig tillgång

Trots att den allmänna förskolan gör det möjligt för alla vårdnadshavare att välja förskola från hösten då barnet fyller tre år, är barnens deltagande i förskola inte likvärdig när man utgår från deras socioekonomiska bakgrund. Minst gynnsam socioekonomisk bakgrund har barn som varken går i förskola eller pedagogisk omsorg.

Likvärdig kvalitet - bemanning

När det gäller strukturkvaliteten har SKR studerat om det finns en likvärdig bemanning. Det tycks inte finnas samband på riksnivå när det gäller förskollärartäthet och socioekonomi. Kommunerna har däremot något högre personaltäthet i förskolor med mindre gynnsam socioekonomi. De signaler SKR får från kommuner, i kombination med andra undersökningar, tyder ändå på att det finns skillnader i personalens utbildningsnivå utifrån vissa socioekonomiska variabler. Exempelvis en högre andel personal som har "övrig utbildning" ("saknar utbildning för arbete med barn") i förskolor med hög andel barn med utländsk bakgrund.²⁷ Detta kan vara värt att undersöka vidare. Signalerna är också tydliga om att det i dessa förskolor är fler anställda som har bristande kunskaper i svenska.

Det är svårare att mäta och jämföra statistik om utbildade barnskötare och detta finns därför inte med i den socioekonomiska modell som använts i denna rapport. SKR vill därför betona hur viktigt det är att som huvudman se hela personalstyrkan, oavsett befattning. Den stora variationen när det gäller tillgång till såväl legitimerade förskollärare som barnskötare med examen från barn- och fritidsprogrammet gör ändå att det går att dra slutsatsen att det inte finns en likvärdig bemanning över landet.

Kompenserande för barns olika förutsättningar

Det är tydligt att kommunerna på olika sätt arbetar för en mer likvärdig förskola och försöker kompensera för olika hemförhållanden och socioekonomiska bakgrundsfaktorer. Fler och fler kommuner använder sig av socioekonomiska resursfördelningsmodeller och omfördelningarna har dessutom ökat i omfattning under senare år. I kommuner som av olika skäl inte har behov av en sådan modell finns andra kompensatoriska åtgärder.

De allra flesta kommuner har såväl centrala rutiner som riktade satsningar inom området särskilt stöd – även detta en form av kompensation för barns olika förutsättningar.

Not. 27 [Förskola för alla barn - för bättre språkutveckling i svenska \(SOU 2020:67\)](#).

Även om majoriteten av förskollärarna upplever att deras förskolor ger särskilt stöd till de barn som är i behov av det, samt anpassar utbildningen för att kompensera barn från resurssvaga hemförhållanden är det trots allt relativt många som upplever det motsatta.

Fortsatt arbete med kvalitet och likvärdighet i förskolan

Denna rapport inleddes med att beskriva syftet med Öppna jämförelser – Förskola, det vill säga att ge kommunerna verktyg och analysunderlag i det lokala arbetet med att följa upp och utveckla förskolans kvalitet, måluppfyllelse och likvärdighet. De två första rapporterna har fokuserat mest på likvärdighet. Eftersom det inte finns nationellt jämförbar statistik för resultat och måluppfyllelse är detta område det minst utvecklade. SKR för därför dialog med medlemmar och andra aktörer om uppföljning av måluppfyllelse, och arbetar för att underlätta erfarenhetsutbyte mellan kommunala huvudmän.

Målen i förskolans läroplan anger inriktningen på utbildningen och de förutsättningar förskolan ska ge varje barn att utvecklas och lära. Det finns inga uppnåendemål eller kunskapskrav som i andra skolformer och inte heller några nationellt standardiserade nyckeltal för måluppfyllelse. Jämfört med andra skolformer närmar sig kommuner frågan om kvalitet och måluppfyllelse inom förskolan med en större variation.

SKR kommer på olika sätt att stödja kommunerna i arbetet med att följa upp kvalitet, likvärdighet och måluppfyllelse i förskolan.

Öppna Jämförelser

Förskola 2022

Förskolans kompensatoriska roll

Sveriges Kommuner och Regioner publicerar *Öppna jämförelser – Förskola* i syfte att ge politiker och tjänstepersoner underlag i det systematiska kvalitetsarbetet.

Årets rapport innehåller ett urval av nyckeltal om förskolan, däribland ny statistik om barn som inte är inskrivna i förskolan. I rapporten presenteras också resultatet av två enkätstudier, samt exempel från kommuner på hur de arbetar för en mer likvärdig och kompensatorisk förskola.

Statistik som ingår i *Öppna jämförelser – Förskola* finns tillgänglig i databasen Kolada och i kommunspecifika rapporter via Statisticon. Ytterligare material finns att tillgå på SKR:s webbplats.

ISBN 978-91-8047-095-7

Beställ eller ladda ner på skr.se/publikationer

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se

Sveriges
Kommuner
och Regioner